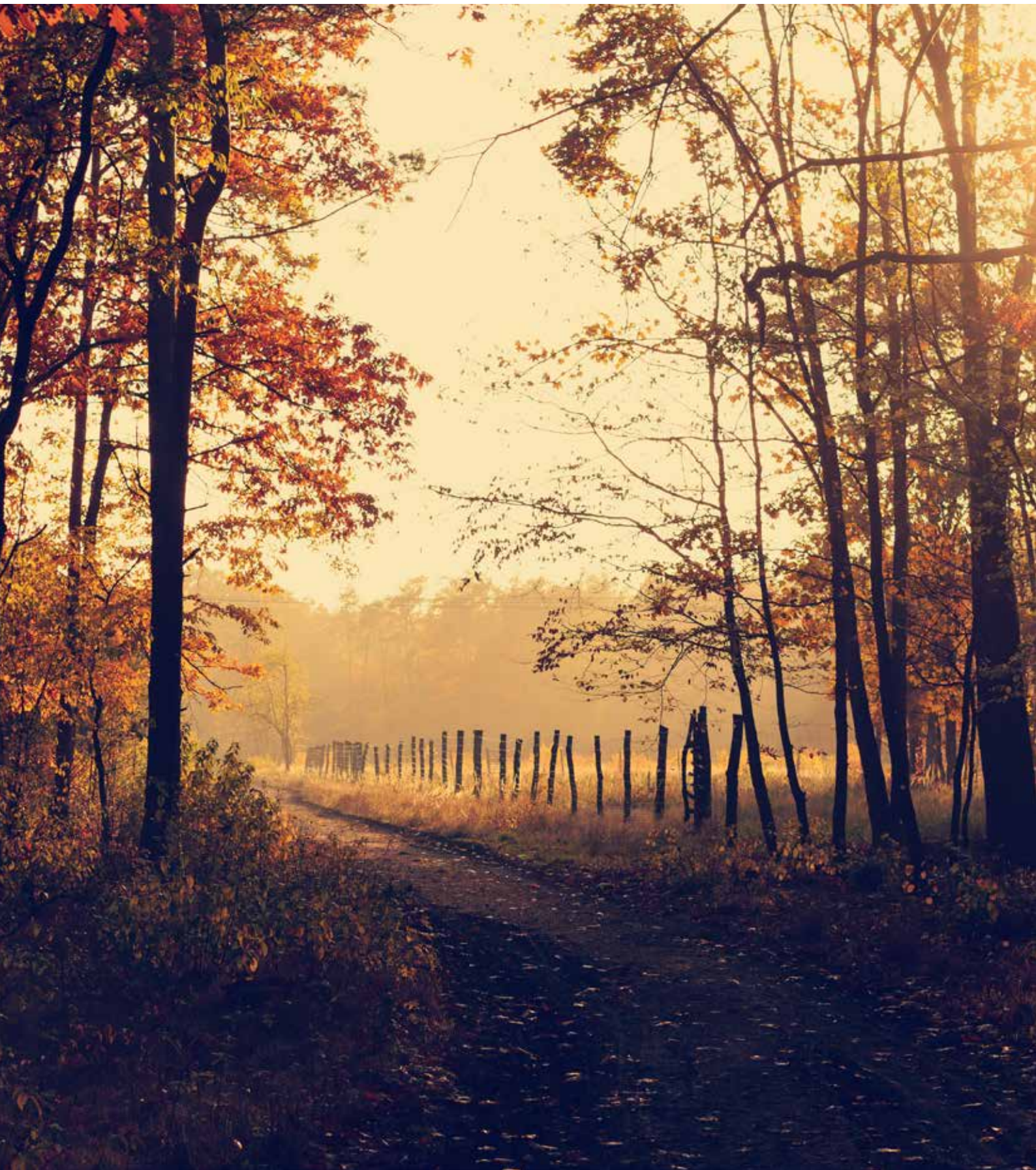

VALGUSE KAJA

Eesti Pimedate Liidu infoleht

SÜGIS 2022

VALGUSE KAJA

SÜGIS 2022

Eesti Pimedate Liit

Toimetuse kolleegium:

Elisabeth Egel, Maarja-Liis Orgmets,
Jakob Rosin ja Mirja Räpp.

Toimetanud: Maarja-Liis Orgmets

Esikaane pilt: *Lukasz Szmigiel / Unsplash*

Väljaandja:

MTÜ Eesti Pimedate Liit
Raua 1, 10124 Tallinn

Ajakiri ootab kaastöid nägemispuudega inimeste elust ja tegevusest rääkivate kirjutiste, arvamustlugude ning lühijuttude ja luuletuste näol. Kaastööd palume saata e-posti aadressile toimetus@pimedateliit.ee

Sisukord

Juhatuse esimehe sõnum	3	25 aastat Kuukiirt.....	22
Arvamus: elektrilised tõukerattad on nägemispuudega inimestele ohtlikud.....	4	Tartu Emajõe Kooli õpetaja Anne Kõiv.....	23
Kujundades ühiskonna suhtumist.....	6	Nõuandeid pimedana reisimiseks.....	29
Nägemispuudega inimestele pakutavad teenused said põhjaliku juhendina kirja.....	11	Arvustus: Prillid, mis kirjeldavad maailma.....	32
Pimedate maja avas linnarahvale uksed.....	15	Juhtkoeraks ei saa üleöö.....	37
Poolt ja vastu: kas kasutada juhtkoera või valget keppi.....	20	Lühiuudiseid meilt ja mujalt.....	40
		Kirjeldustõlge presidendipaarist.....	42

Juhatuse esimehe sõnum

Autor: Jakob Rosin

Sügisel on ikka hea lugeda ajakirja, mida saab näiteks kuulata. Õues on juba ammu rohkem pime kui valge ja elekter on nii kallis, et isegi raadios olla rokkmuusika ära keelatud, sest vali muusika kulutab rohkem voolu. See viimane võis olla ka muidugi hilinenud aprillinali. Igal juhul oleme kuude kaupa istunud jalgrataste seljas, et trükimasinaid vändata, mis ajakirja valmis teeksid. Paistab, et saigi.

Igatahes leidub ka selles numbris üsnagi korralik ports mõnusat lugemist. Muutsime ära varasema toimetuse eessõna rubriigi, kuna sinna teemasid kaaludes selgus, et päriselt ei saanud keegi aru, mida me seal öelda tahame. Palju selgemaks sai rubriigi uus vorm, mis on nüüd arvamus. Ja arvata meil on kõvasti. Näiteks nende samade tõukerataste kohta, mis igal pool

vedelevad. Lisaks sai välja antud taas hulk aasta teo tunnustusi ja ka üks vahva juhendmaterjal nägemispuudega noortele. Ka neist tuleb juttu. Nipinurgas lähme sedapuhku reisile ning tehnoloogiarubriigis vaatame, mida oskavad teha pimedatele mõeldud nutiprillid ja kuidas neid kasutatakse. Persooniloos portreeterime aga pikaaegset nägemispuudega inimeste õpetajat Anne Kõivu. Suvi tõi meile ka taas festivali PIME, nii et saame kuulda ka selle loomisest ning läbiviimisest.

Avastamist ja lugemist on seega numbris kuhjaga ning selleks ajaks, kui ajakiri läbi, on ehk õueski juba valgeks läinud. Kui näiteks lugeda iga kuu ajakirjast umbes viis lehekülge, siis on ajakirja lõpus oleva kirjeldustõlkeni jõudes õues juba aprill, nii et hakkame aga peale!

Arvamus: elektrilised tõukerattad on nägemispuudega inimestele ohtlikud

Autor: Mirja Räpp

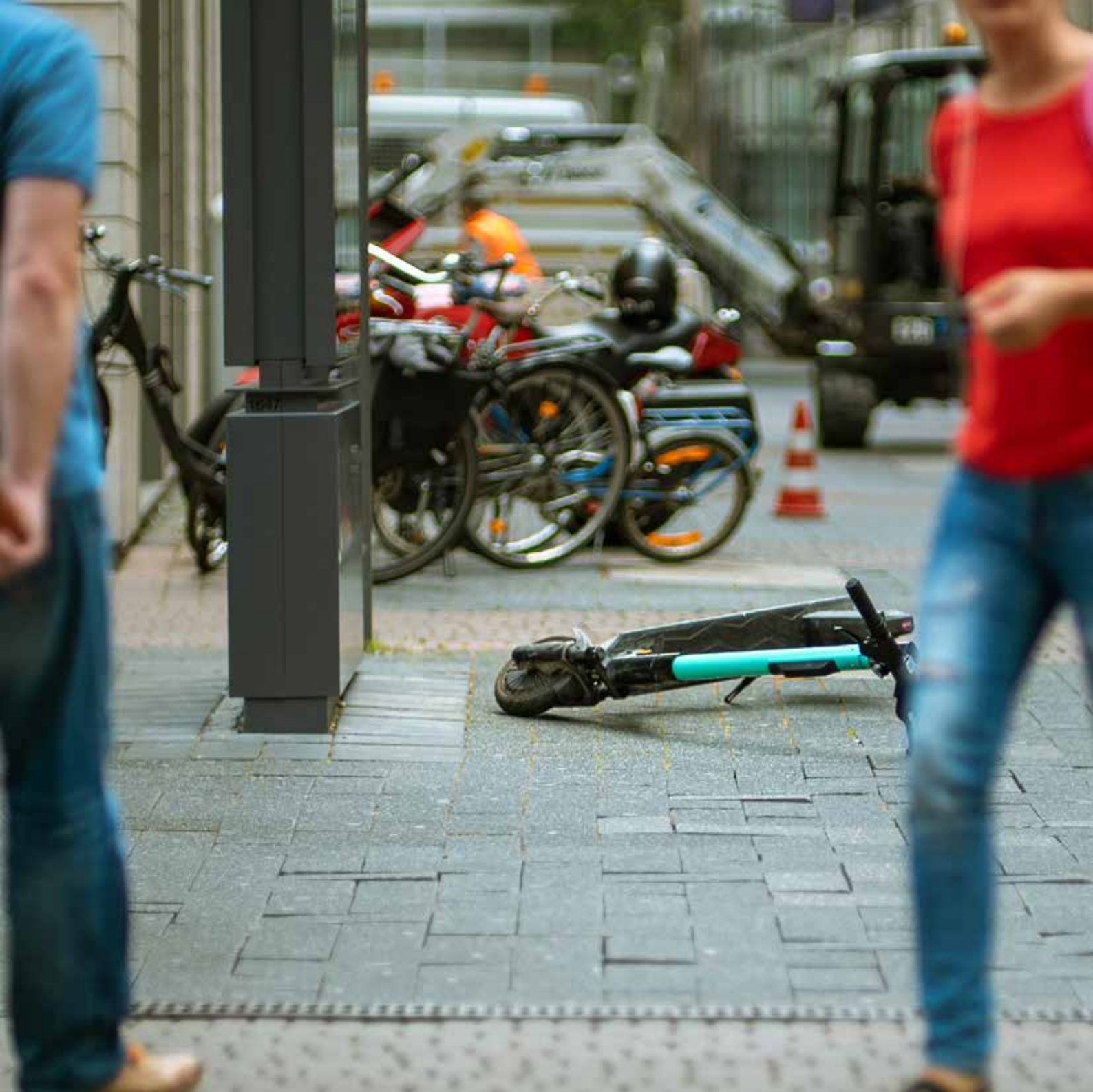
Viimastel aastatel näeb tänavapildis aina rohkem elektrilisi tõukerattaid, millega nägijad inimesed kiiresti ja mugavalt punktist A punkti B liiguvad. Täiesti arusaadav, miks nad neid väikeseid elektrijõul töötavaid liikumisvahendeid kasutada armastavad. Kui isiklikku elektritõuksi pole, saab niisuguse ka pea kõikjal kiiresti laenutada. Nägemispuudega inimesena ei muserda mind üldse asjaolu, et ma ise tõukeratast kasutada ei saa. Häiriv on aga see, et laenutatud elektrilised tõukerattad peale kasutamist täiesti suvalistesse kohtadesse maha jäetakse. Ei tohiks olla kuigi raske väike elektritõuks kasutusjärgselt kõnniteelt kõrvale lükata. Tegemist oleks elementaarse viisakusega. Kahjuks konutab neid sõiduriistu aga kõikjal, pahatihti lausa keset jalakäijatele mõeldud kõnniteed ja neid on paraku palju.

Kui valget keppi kasutades mööda kõnniteed liikudes esmakordselt elektrilise tõukeratta otsa komistasin, olin algul üllatunud ja seejärel pahane. Andsin endale aru, et kasutasin oma valget keppi veidi hooletult ning edaspidi hakkasin õigele kasutustehnikale rohkem tähelepanu pöörama. Nii mõnestki ripakile jäetud tõuksist õnnestuski viperusteta mööduda. Liikudes valge kepiga peaks kepi ots teeloleva takistuse üldjuhul

üles leidma, kuid ega see praktikas alati nii ei ole. Lisaks tekitab üksi liikuvale pimedale pelk teoreetiline võimalus igal sammul tõuksiga kohtuda liigset stressi ja sunnib sammu veelgi aeglustama.

Kõnniteel, mis on jagatud jalakäijate ning kergliikurite alaks, leiab mahajäetud elektritõukse just jalakäijate poolelt. Seisvast või lausa pikali asetsevast tõukeratast möödumiseks tuleb pimedal inimesel paratamatult astuda kergliikurite teepoolele. Kui aga samaaegselt juhtub seljatagant lähenema 25-kilomeetrise tunni kiirusega elektritõuks, on kokkupõrge ilmselt vältimatu. Viga saavad tõenäoliselt mõlemad osapooled. Paljud kõnniteed on nii kitsad, et teele hüljatud tõuks paneb praktiliselt kinni kogu käigutee. Isegi hea nägemise korral on möödumine takistatud ning tuleb astuda sõiduteele.

Jalutasin suvel kord koos mittenägijast kaaslasega varem selgeksõpitud marsruudil, viibutades valget keppi õige tehnika järgi paremalt vasakule ning vasakult paremale. Selline jalutuskäik oli enne tõukside ajastu algust tore ja iseseisvalt teostatav ettevõtmine. Järsku sain obaduse vastu sääri. Jäin tänu kaaslane kiirele reaktsioonile jalule, kuid jalasäär oli katki. Loomulikult oli

risti-põiki teel järjekordne elektritõuks. Ega tõukeratas selles süüdi polnud, et hooletu kasutaja ta keset kõnniteed maha jätta oli otsustanud. Jalutuskäik jäi sedapuhku pooleli ja kõmpisime koju tagasi. Järgmisel päeval polnud põrmugi tahtmist uut jalutuskäiku ette võtta. Ei vaim ega jalad polnud veel valmis uuteks elektritõuksidega kohtumisteks, ei sõbralikeks ega vaenulikeks.

Elektrilised tõukerattad meie tänavatelt ilmselt ei kao ja peame nendega harjuma. Oleks väga meeldiv, kui nende kasutajad mõistaksid, et tänavatel liigub ka veidi teistsuguseid inimesi. Mõni näiteks lihtsalt ei näe, aga tahaks ka edaspidi elus iseseisvalt toime tulla. Äkki tõstaks tõuksid kõnniteelt viisakalt ära ja me mahuksime kõik linnatänavatele ohutult liiklema.

Kujundades ühiskonna suhtumist

Igal aastal 15. oktoobril märgitakse valge kepi päeva, mis juhib tähelepanu pimedate probleemidele ja nende lahendusvõimalustele. Just võimaluste loomine on see, mida nägemispuudega inimesed ühiskonnalt ootavad.

Autor: Priit Kasepalu, Eesti Pimedate Liidu juhatuse aseesimees

Fotod: Anastasia Semjonova / Anastasia Lightstory

20. oktoobril toimus Tallinnas Õpetajate Maja kroonisaalis Eesti Pimedate Liidu tänu seminar, kus anti neile, kes aasta jooksul pimedatele ja vaegnägijatele uusi võimalusi loonud, üle tunnustused „Aasta tegu 2022“. Need inimesed ning ettevõtted on andnud üleriigiliselt olulise panuse nägemispuudega inimeste elukvaliteedi tõstmisse, rehabiliteerimisse, haridusse, kultuuri ja spordi edendamisse ning ühiskonnas tuntuse suurendamisse.

Tänavu pälvisid tunnustuse järgmised asutused ja inimesed:

- Eesti Ajaloomuuseum – Maarjamäe lossi maketi uuenduslikul 3D-saviprintmeetodil valmistamise ning skulptuuride pargi kirjeldustõlke ja reljeefpiltidega tuuri loomise eest;
- Eesti Arhitektuurimuuseum – uudse nutitelefoni põhineva audiogiidi lahenduse valmistamise ning

näituse kirjeldustõlke ja hoonete 3D makettidega tuuri loomise eest;

- Sihtasutus Eesti Kunstimuuseum – maalidele eesti- ja esmakordselt ka venekeelse kirjeldustõlke valmistamise eest;

Eesti Arhitektuurimuuseumi esindaja Kadi Kriit koos väikse tütreaga tunnustust vastu võtmas.

- Tartu linnavalitsuse linnamajanduse osakonna teedeteenistuse jalgraja ja jalgrattateede peaspetsialist Mihkel Vijar – nägemispuudega inimestele keskkonnakohanduste tegemise korraldamise eest;
- Vabatahtlik treener Kaido Vetevoog – nägemispuudega jooksuhuvilistele treeningute läbiviimise eest.

Tunnustatud muuseumides tehtu on uuenduslik ja sobib järgimiseks ka teistes muuseumides. Kirjeldustõlke konsultant Artur Räpp selgitas valikuid: „3D-saviprint on sarnane muude 3D-printimistehnoloogiatega, kuid tulemus sarnaneb katsudes ja ka välimuselt oluliselt rohkem kivile, andes nägemispuudega inimesele palju parema elamuse kui plastist 3D-print. Ehitismälestiste makettidega tuur „Elav ruum“ ja nägemispuudega külastajate jaoks kohandatud giidituur „Uuri ruumi!“ annavad nüüd nägemispuudega inimestele palju parema ligipääsu arhitektuuri juurde, mis on küll kombata, kuid ei ulatu. Lisaks otsustas Arhitektuurimuuseum, et valmistab ise audiogiidi seadme lahenduse, sest teised pakutavad on liiga kulukad. Eesti Kunstimuuseum valmistas Kumu näituse „Identiteedimaastikud“ kümne maali jaoks kirjeldustõlked. Esmakordselt Eestis lasi muuseum kirjeldustõlkeid tõlkida ka vene keelde ja salvestas helifailid.“

SA Eesti Kunstimuuseum ja filiaalid on varemgi saanud kaks samalaadset tunnustust – Kadrioru kunstimuuseumis skulptuurinäituste ja Adamson-Ericu muuseumis püsiekspositsiooni ligipääsetavaks muutmise eest. Juhatuse liige Sirje Helme lausus tunnustust vastu võttes: „Meil on maalid, mida ei tohi puudutada. Kirjeldustõlge on minu meelest üks müstiline asi. Olen oma pika elu jooksul väga palju maale vaadanud. Kui kuulasin, mis on Adamson-Ericu ühe

tavalise maali peal, ei uskunud ma oma kõrvu – mis maalil kõik on. Siis hakkasin kõrvu rohkem uskuma. See oli fantastiline. Sain selle maali osas palju targemaks.“

Tartu Emajõe Kooli rehabilitoloog Anne Kõiv kirjeldas Mihkel Vijari suhtumist aga järgmiselt: „Alati, kui mingi nägemispuudega inimeste keskkonna kohandamise vajadusega tema poole pöördume, leiab ta kiiresti võimaluse kohandused sisse viia.“

Teedeteenistuses alates 2014. aastast töötav Mihkel Vijar ütles kroonisaalis: „Selle aja jooksul on ligipääsetavuse teema ja valdkond palju arenenud. Eeskätt on see alguse saanud juba normdokumentidest, millest valdkond lähtub, nagu määrused,

Eesti Ajaloomuuseumi tunnustuse võttis vastu muuseumi juhatuse liige dr Sirje Helme

Tunnustuse saaja Mihkel Vijar
Tartu linnavalitsusest

samuti Eesti Pimedate Liidu juhendmaterjal taktiilsete tähistuste kasutamise kohta. Minu arusaam on, et projekteerijad on juhendi juba hästi omaks võtnud.“ Vijar tundis ka muret, et kivide ja plaatide kvaliteet võiks natuke tõusta, sest soolveega, mis talvel plaatidele jõuab, võivad need pika aja peale katki minna.

Jooksusõber Maarja Haamer iseloomustas Kaido Vetevoogu: „Kaido trennid on kaasahaaravad ja head pingutust pakkuvad. Trenni minnes ei tea kunagi, milles saab end ületada, proovile panna. Tulles trennist nendin alati: nii hea, et sai käidud.“

Kaido Vetevoog sõnas tunnustuse vastuvõtmisel: „See on väga huvitav projekt, kuna olen palju õppinud. Olen aru saanud, kuidas õpetada liigutust inimesele, kes ei ole seda kunagi teinud ega kujuta ette, kuidas seda teha.“ Ta lisas: „Jooksmine on ala, mis nõuab teatud füüsilist ettevalmistust. Praktikas näen, et seda füüsilist poolt on vaja palju järele aidata. Käsitlen nägemispuudega jooksjaid nagu tavalisi jooksjaid – teeme jooksuharjutusi, õpime tehnikat. Jooksuharrastajate hulgas on päris palju tüdrukuid. On näha, et nad on muutunud ja arenenud. Selles, mis oli alguses, poolteist aastat tagasi, ja selles, mis on praegu, on väga suur vahe – rühid, jalahoiaakud, kõnnid, kõik on teistmoodi. Kui lihaskond muutub tugevamaks, siis inimese organism hakkab muutuma. Saame muuta nende elu tulevikus oluliselt paremaks.“

Tunnustust „Aasta tegu“ on antud alates 2012. aastast. Algaastail tunnustati nii üleriigilisi kui ka kohalikke algatusi. Viimaste hulka kuulusid teod, mis toetasid liikmesühingute tegevust. 2020. aastal tõstis juhatus lati kõrgemale – tunnustuste piirarvu vähendati kümnelt viiele ja võeti suund üleriigilise tähendusega ettevõtmiste tunnustamisele. Tavamõtlemise ja tavategutsemise piire ületanud on olnud mitmest valdkonnast. Ühest mõttest on kasvanud järgmine, teost tõukunud teine.

Kord tutvustasid tantsujuhid teenekale tantsuloojale ja rahvatantsujuhile Helju Mikkelile raamatut Anna Raudkatsist. Ta ütles, et see on väga peenes kirjas – pani prillid ette, kuid ka siis ei näinud lugeda. Autosõidul Tartust Tallinna arenesid mõtted edasi: on ju palju inimesi, kes ei näe ka siis, kui prillid on ees. MTÜ Tantsupeomuuseum eestvedaja, tantsupedagoog Angela Arraste jõudis ideeni luua nägemispuudega külastajatele 2017. aasta noorte tantsupeo peaproovi kirjeldustõlge ning reljeefsete joonistega jälgimise võimalus.

Kirjeldustõlge jõudiski kõrvaklappidest etenduse jälgijateni ja puuteraamatutest sai sõrmega uurida reljeefseid tantsujooniseid. Kaks aastat hiljem oli samasugune võimalus juba üldtantsupeol.

Laureaatide hulgas on olnud suur osakaal kultuuriloojatel ja mäluasutustel. Lisaks muuseumide ettevõtmistele on hinnatud teatrites ja raamatukogudes tehtut. Tunnustusi on saanud näitused ja filmid. Pea kõigi tunnustuste juures on tähelepanu osutatud ligipääsetavuse võimaluste loomisele.

Mõnd tunnustuse saanud tegu võiks aga nimetada koguni aastate teoks. Kui telerist subtiitreid lugeda ei näe või on see raske, saab juhtpuldil mõne nupuvajutusega sisse lülitada Eesti Televisiooni programmides heliliste subtiitrite süsteemi. Selle töötasid Eesti Pimedate Liidu koostööpartneritena välja Eesti Rahvusringhääling ja Eesti Keele Instituut. Seda instituuti on tunnustatud kahel korral – ka koos Tartu Emajõe Kooliga „Eesti punktkirja käsiraamatu“ koostamise ja väljaandmise eest. Raamatus on eesti, inglise, prantsuse, saksa ja vene keele ning matemaatika, füüsika ja keemia punktkirjamärgid koos kasutusreeglite ja näidetega.

Pisitasa on hakanud levima mõttelaad, et tänavail aitavad liikuda mummu- ja triibukivid ning helifoorid, bussijaamades, muuseumides ja kaubanduskeskustes aga taktilised juhtteed, reljeefkaardid ning tava- ja punktkirjaga teabetahvlid. Üha enam on muuseumides audiogiide ja pakutakse kirjeldustõlkega ekskursioone. Mitmetes tunnustatud lahendustes ongi kasutatud lisaks paremat füüsilist ligipääsu tagavatele võimalustele ka kirjeldustõlget. Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia on esimese kirjeldustõlkide ja konsultantide koolituse korraldamise eest samuti tunnustuse pälvinud.

Tunnustuse saaja jooksutreener Kaido Vetevoog

Mart Kivastik kirjutas ja lavastas koristaja ning pimedate tudengi vestlust kujutanud lühinäidendi „No näed ise!“. Lavastaja ja teatripedagoog Jaanika Juhanson on pälvinud tunnustuse kaks korda. Esmalt nägemispuudega harrastusnäitlejate Terateatri loomise eest. Kaks aastat hiljem kirjutas Martin Algus nelja pimedate noore inimese tunnetest näidendi „Kes kardab pimedat?“. Kirjanikule omistati selle eest tunnustus ja Jaanika Juhansonile näidendi lavastamise eest teistkordne tunnustus. Esimene näidend esitati kirjeldustõlkega, teises oli kirjeldustõlke elemente.

Priit Kasepalu surub kätt Eesti ajaloomuuseumi tunnustuse vastuvõtjal Jaanus Rohumaal.

Kirjeldustõlget on tehtud nii filmidele kui ka spordivõistlustele

Nägemispuudega kirjandushuvilised kasutavad raamatukogusid nagu tavainimesedki. Eesti Pimedate Raamatukogu lugejad loevad-kuulavad tunnustuse pälvinud Veebiraamatukogu vahendusel tunduvalt enam raamatuid kui neile kodusesse saadetavatelt plaatidelt. Tallinna Tehnikaülikooli tunnustati raamatukogus nägemispuudega lugejatele arvuti- ja trükiteksti kättesaadavaks muutmise abivahendite kasutuselevõtmise eest. Sellega loodi valmisolek pimedatest ja vaegnägijatest tudengeid vastu võtta.

Pimedate inimeste probleemide mõistmisele aitab kaasa see, kui neid teatakse. Teaduskeskust Ahhaa tunnustati Tallinnas näituse „Dialog pimeduses“ korraldamise eest, kus külastajad said valge kepp käes liikuda tänaval ja pargis ning einestada baaris. Fotograaf Annika Haas ning skulptorid Elo Liiv ja Jekaterina Kultajeva pälvisid tunnustuse näituse „Nägemise

õpetus“ loomise eest. Režissöör, operaator ja produtsent Vahur Laiapea valmistas Eesti, Norra ja Portugali pimedate ning nägijate tantsuprojekti käsitletud dokumentaalfilmi „Fragile. Nägemiseni laval“. Režissöör Valentin Kuik tegi puhkpilliorkestri dirigendist Vello Loognast dokumentaalfilmi „Pimedad mänguhoos“.

Paljud tunnustatud tegude autorid on eeldanud, et pimedad kasutajad valdavad punktkirja. Loodud on mitme meelega tunnetamise võimalused. Loodust tutvustavate õppevahendite kogu „Meeltemätas“ saab uudistada, kasutades nägemis-, kompimis-, kuulmis- ja haistmismeelt, Tallinna Botaanikaia meelte aias lisaks ka maitsmismeelt.

Kui tekib häid mõtteid, millist tegu väärtustada tunnustusega „Aasta tegu 2023“, tuleks sellest 15. septembriks 2023 Eesti Pimedate Liidule teada anda.

Nägemispuudega inimestele pakutavad teenused said põhjaliku juhendina kirja

Autor: Maarja-Liis Orgmets

2020. aasta septembris alustas Eesti Pimedate Liit koostöös Soome Pimedate Liiduga projekti „Minu enda elu“, mille eesmärk oli toetada 18–25aastaste

nägemispuudega noorte iseseisvumist ja kaasatust ühiskonda nii Eestis kui ka Soomes. Projekti elluviimist toetas Interregi Kesk-Läänemere programm

Projekti liikmete kohtumine Soomes (2021)

2014–2020 ja selle eestvedajad olid Eesti Pimedate Liidu tegevjuht Mari Sepp ja Eesti Pimedate Liidu esimees Jakob Rosin.

Projekti aluseks oli mure, et paljud nägemispuudega noored elavad nii Eestis kui ka Soomes eraklikku elu – nad ei ole ühiskondlikult aktiivsed, nende haridustase on sageli madalam ning töötuse määr kõrgem. Euroopa Pimedate Liidu andmetel on keskmine töötuse määr nägemispuudega tööealiste inimeste seas Euroopa Liidus üle 75 protsendi. Sageli elavad pimedad ja vaegnägijad koos vanematega ka täiskasvanueas.

Projekti eesmärk oli leida nägemispuudega noortele võimalusi oma iseseisvuse, toimetuleku ja elukorralduse parandamiseks, et edendada noorte iseseisvat elu, õppimist, töötamist ja üldist kaasatust ühiskonda ning anda konkreetsed juhised, kuidas oma erivajadusega toime tulla ning ise oma elu juhtida.

Nii Eestis kui ka Soomes on nägemispuudega noorte olukord ka polariseerunud: see tähendab, et samal ajal, kui enamus nägemispuudega noortest on hädas, on ka väike hulk neid, kellel läheb siiski väga hästi. Mis neid teistest eristab ja mida nad on ise teinud selleks, et paremini hakkama saada? Seda aitasid välja selgitada kolm projekti kaasatud edukat nägemispuudega noort ehk mentorit: Jakob Rosin, Maarja-Liis Orgmets ja Elisabeth Egel, jagades lugusid oma suurimate unistuste elluviimisest ning sellest, millised takistused neil sel teel nägemise puudumise tõttu tekkisid ja kuidas nad neid ületasid.

Juhendi koostamisse panustasid spetsialistid: pikaajase nägemispuudega inimestega töötamise kogemusega rehabilitoloogid Janne Jerva ja Anne Kõiv ning eripedagoog Merike Kaljujärvi, kes aitasid selgitada nägemispuudest tulenevaid piiranguid ja vajadusi.

Töötuba noortega Ristnas (2021)

Projekti kaasati ka kuus nägemispuudega õpilast Tartu Emajõe Koolist, kellele korraldati mitu harivat töötuba, mille eesmärk oli arendada nende iseseisvust. Saadud kogemuste ja teadmiste varal püütakse nii Eestis kui ka Soomes seista veelgi kindlamalt selle eest, et vajalikud tugiteenused ja abi nägemispuudega inimestele kättesaadavad oleksid.

Projekti mentor Maarja-Liis Orgmetsa kommentaar:

Tegu on minu jaoks väga südamelähedase projektiga, sest just tänu sellele alustasin

tihedamat koostööd Eesti Pimedate Liiduga. Sattusin projekti tänu Janne Jervale, kellele olin Põhja-Eesti Pimedate Ühingu värske liikmena silma jäänud. Nii sai minust projekti üks mentoritest ning hiljem ka juhendmaterjali keeleteoimetaja.

Projekt pani mind palju mõtlema sellele, et enda erivajaduse sõnastamine ja selle omaks võtmine on enesekindluse kasvatamisel ja elus edasi püüdlemisel võtmetähtsusega. See annab nägemispuudega inimesele vabaduse ja võimaluse otsida abi, mida ta edukaks toimetulekuks vajab. Noor inimene on niigi

ebakindel ja alles otsib ennast, seda enam on tal vaja teada, millised takistused tema elus on tingitud just nägemispuudest.

Samuti sain aru, kui oluline on ikkagi teiste pimedate ja vaegnägijatega suhtlemine ja läbikäimine, sest see pakub tuge ja lisab samuti enesekindlust. Kuigi olen sünnist saadik vaegnägija, siis leidsin pimedate kogukonna enda jaoks alles 25aastaselt, sest info selle kohta kuidagi ei jõudnud minuni. See näitab, et info levitamisse on vaja veelgi panustada ning annab alust arvata, et peale minu leidub veel inimesi, kes arvavad, et on oma muredega täiesti

üksi ja ei oska oma nägemispuudega toime tulla. Murelikuks teeb ka see, et ühingutegevused ja kogukonnaüritused toimuvad peamiselt suuremates Eesti linnades. Oma erivajadusega tegelemisele ja enese arendamisele ei aita kaasa ka see, et teenuseid ja toetusi, mida paremaks toimetulekuks on võimalik saada, tuleb erinevatelt ametkondadelt ise küsida ja kogu info selle kohta on laialivalgub ja keeruline, millele omakorda lisanduvad ligipääsetavuse probleemid. Seetõttu on mul väga hea meel, et saime projekti käigus luua ka midagi, mis aitab nägemispuudega inimestel oma erivajadusega seotud teemades orienteeruda ja koondab kogu info ühte kohta.

Projektis osalenud noor Tiia Innos Tartu Emajõe Koolist: „Mul oli väga hea meel selles projektis osaleda. Tore oli jagada seal nii oma kogemusi kui ka oma unistusi. Kindlasti sain sealt väga palju julgust juurde. Samuti sain rohkem tuttavaks võimalustega, mis nägemispuudega inimestele pakutakse. See oli ääretult tore kogemus ning ka need inimesed, keda seal kohtasin, olid väga toredad. Nüüd on viimasest kohtumisest möödunud mitu kuud ja saan kindlalt öelda, et juba praegu on sealt omandatud teadmised väga palju aidanud. Olen kindel, et see aitab kuidagi kõiki, kes selles projektis osalesid. Tegemist oli väga tänuväärse projektiga ja ma ütlen suure aitäh korraldajatele, kes meid aitasid, et me tulevikus paremini hakkama saaksime.“

Minu enda elu

Juhendmaterjal nägemispuudega noortele ja hiljuti nägemise kaotanutele

Juhendmaterjal nägemispuudega noortele ja hiljuti nägemise kaotanutele

Juhendmaterjal annab põhjaliku ülevaate erinevatest teenustest, mida nägemispuudega inimene toimetulekuks ja iseseisva elu alustamiseks vajab

ning on kättesaadav Eesti Pimedate Liidu kodulehel pimedateliit.ee.

Juhend annab põhjaliku ülevaate nägemispuudega inimeste rehabiliteerimisvajadusest ja selleks pakutavatest teenustest. Samuti saab infot selle kohta, kuidas taotleda puuet, abivahendeid ja töövõime hindamist ning milliseid toetusi ja teenuseid pakub sotsiaalkindlustusamet, milliseid töötukassa ning milliseid kohalikud omavalitsused.

Kuigi juhend on suunatud eelkõige iseseisvat elu alustavatele nägemispuudega noortele ja hiljuti nägemise kaotanutele, leiab iga pime ja vaegnägija sealt endale kõik vajaliku, et oma erivajadusest hoolimata tagada endale kõik vajalik võimalikult iseseisvaks eluks. Juhend näitab kätte selge suuna, millistest ametkondadest millist abi saab ja kuidas ning annab mõtteid ka selle kohta, kuidas kujundada enda tööalast karjääri.

Pimedate maja avas linnarahvale ukсед

Juba teist aastat järjest said huvilised PIME festivalil võimaluse astuda sisse Tallinnas Tondi 8a asuvasse Põhja-Eesti Pimedate Ühingu (PPÜ) majja, et selle ajaloo ning pimedate igapäevaeluga lähemalt tutvuda.

Autor: Maarja-Liis Orgmets

Fotod: Jaanika Juhanson

Heategevuslikku PIME festivali korraldas PPÜ koos maja rentnikega. PPÜ tegevjuhi Helen Künnapu sõnul oli festivali eesmärk ühingat, Tondi maja ja selle tegevusi laiemalt linnarahvale tutvustada. „Me nimetame seda natuke nagu loomemajaks,“ sõnab ta. Tal on õigus – tõendeid

loomingulisusest leiab Tondi majast pea iga nurga pealt. Juba maja hoovi sisse astudes võib maja ümbritsevatel betoonist seintega hoonetel märgata värvikirevaid seinamaalinguid, mis valmisid samuti 27. augustil toimunud PIME Festivali

Festivali kaigus valmisid seinamaalingud

käigus ja mille viisid ellu majas ruume rentiva värvipoe Spekter kunstnikud.

Lisaks värvipoele tegutseb pimedate ühinguga samas majas ka Blind Sound muusikastudio, mille eestvedajad on Rainer ja Rasmus Meinart. Studios võib kohata nii mõndagi Eestis tuntud muusikut, näiteks mullu aasta naisartisti tiitli pälvinud YASMYNi ja menuka rokkbändi Ziggy Wildi solisti Laura Pritsi, kes ka PIME festivalil oma kontserdiga üles astusid. Maja hoovis kihas tõeline festivalimelu

kogu päeva vältel, mil nautida sai ka festivalitoitu ning baarist osta jooke.

„Ega üksi ei tee midagi ära, ikka tiim peab olema. Meie tiimis olid mitmed oma ala professionaalid, mistõttu korraldus eriti keeruline ei olnud,“ sõnas Helen festivali kohta, mida siiski mitmeid kuid ette valmistati.

Kui eelmisel aastal lükati festivali alles käima ning reklaami tehti põhiliselt vaid sotsiaalmeedias, siis tänava oli reklaamikanaleid juba rohkem. Näiteks

PPÜ noorte muusikakollektiiv Maarja-Liis Orgmets, Elisabeth Egel ja Indrek Kaljumäe

sai teadaandeid festivali kohta kuulata Selveri siseraadiost. Turunduse ja reklaamiga tegeles Kaire Tammer Finants ja Marketing OÜ-st. Korraldusmeeskonna tuumiku moodustasid veel Allan Luberg ja Andreas Luigas värvipoest Spekter, nende eestvedamisel valmis uus graffiti välialerii ja kõik ürituse visuaalid.

Blind Sound stuudio tõi festivalile lava, heli ja enamiku esinejaid. Lisaks astus lavale PPÜ ansambel ja solistid, kusjuures solistid Maarja-Liis Orgmets (laul), Indrek Kaljumäe (kitarr) ja Elisabeth Egel (klaveril) tulid esmakordselt kokku just festivali tarbeks, et anda oma esimene ühine kontsert, kus esitati tuntud poplugusid eesti ja inglise keeles.

Festivali külastas üle 300 inimese, kuid kokku askeldas sel päeval Tondil kindlasti üle 400 inimese. „Arvan, et tipphetkel viibis hoovis umbes 250 inimest. Ise arvutasime, et ainuüksi esinejaid-korraldajaid-vabatahtlikke oli juba üle saja,“ rääkis Künnap. Kuulda oli, et külastajate arvu võis mõjutada see, et linnas toimus samal ajal palju teisigi üritusi. Siiski võib öelda, et festival oli edukas, sest ühingu annetatud selle tulemusel kokku üle 1000 euro. Müüdi ka puudega inimeste valmistatud käsitööd, mille eest saadi üle 200 euro. Festivali külastajad said näha ka vastvalminud uut ja avarat nägemispuudega inimestele kohandatud kööki, mis samuti sai valmis tänu annetajatele.

Murdes eelarvamusi

Festivali üks menukamaid atraktsioone oli ekskursioon pimeduses. Pimegiidid Ališer Hožanijazov ja Julia Kabanova viisid kokku ligi 30 inimesele läbi teekonna pimeduses, kus silmadeks ja käepikenduseks olid ainult pimegiid ja valge kepp. Muu seas pidi iga neljast inimesest koosnev grupp liikuma trepist ning maitsma suupisteid ja arvama, mis toiduaineid need sisaldavad. Heleni sõnul oli just sellelt ekskursioonilt

saabujate suust kuulda erakordselt positiivset tagasisidet. „Nägin nende silmist, et nad on tõesti elamuse saanud,“ ütles ta.

Sageli on nägemispuudega inimesed ühiskonna jaoks justkui peidus – juhtkoera või valge kepiga liikujaid näeb tänavapildis harva ning vaegnägijad ei paista üldse välja. Sellised suured ja avalikud üritused aitavad meedias esinevate üksikisikute kõrval tähelepanu tuua kogukonnale tervikuna. „Eesti mõistes on meie kogukond ikkagi suhteliselt väike. See on ikka päris suur töö, et kõigile seda teadlikkust kohale viia,“ räägib Helen. „Paratamatult kipub nii olema, et kui mõni pime või vaegnägija kusagile avalikkuse ette satub, siis ta võib tekitada mingi üldistamise pimedate kohta, et kui üks pime oli selline, siis nad kõik on sellised,“ lisab ta, et oluline on ühiskonna ja inimeste eelarvamusi kummutada.

Lisaks annab PIME festival ka kogukonnale, eriti selle noorematele liikmetele põhjuse kokku tulla. Mitu nägemispuudega inimest teistest maakondadest olid tulnud festivaliga seoses Tondile peomelu nautima, sest sarnaseid nii suuri üritusi mujal ei toimu. Seega on PIME festival kogukonnas juba kanda kinnitanud ning sellest võiks korraldajate arvates kujuneda traditsioon. „Praegu uut kuupäeva veel päris paika pannud pole, aga festivali lõppedes kõik juba rääkisid, et vot, järgmine aasta teeme nii ja nii, kõik on sellega juba nagu arvestanud,“ ütles Helen.

Kokkuvõttes on ta väga tänulik rentnikele, kes aitasid kogu asja korraldada. „Nad on selle omale südameasjaks võtnud ja teevad seda ju tasuta, pigem maksavad natuke pealegi, aga nad nii tahavad teha,“ kiitis ta.

Laval esinenud artistid: PPÜ ansambel Püü ja ühingu liikmed Maarja-Liis Orgmets (laul), Indrek Kaljumäe (kitarr) ja Elisabeth Egel (klaver), Stuudio ArteFlamenco tantsukavaga, muusikakollektiivid

Rajupesu, Ziggy Wild, Paul Oja & Rainer Meinart, Tommyboy & Typical Flow, Rikošett, Kriipsu-uku, YASMYN.

Jaanika Juhanson näitus-lavastusest „Aja pimedad pildid“

PIME festivalil toodi esmakordselt publiku silme ette ka näitus-lavastus „Aja pimedad pildid“, mis põimis omavahel Põhja-Eesti Pimedate Ühingu maja ja organisatsiooni ajaloo pimedate ja vaegnägijate igapäevaelu tutvustamisega. Ajalooliste faktide kõrval said osalised end proovile panna mitmete ülesannetega situatsioonides, mis on pimedate ja vaegnägijate igapäevaelu lahutamatu osa. Näitus-lavastus oli pühendatud PPÜ 100. juubelile.

Kogu maja, selle erinevad ruumid, sopid ja nurgatagused oli kujundatud näitusekeskkonnaks, mille kesksed objektid olid vastavalt ruumile rõivastatud mannekeenid, millega sai tutvuda

ka kombates. Näiteks spordiruumis oli ühe trenadžööri taga spordirõivais päikseprillidega kuju, katusealuses laos kandis aga mannekeeniproua PPÜ naisansambli kleit-kostüümi, keskmises trepikojas seisis kõrvuti töötunkedes ja pidulikus mustas ülikonnas suure tuubaga meesmannekeenid. Peotujule ja PPÜ puhkpilliorkestrile viitavaid puhkpille võis leida mujaltki üle maja.

Kohe ringkäigu algul maja keskmises trepikojas jagunes rahvahulk kolmeks ning näitus-lavastusel liiguti edasi kolme grupina. Peale kindlat trajektoori, mida juhtisid vastavalt Aire Bornschein, Maarja-Liis Orgmets ja noor lavastaja-vabatahtlik Andres Popov, kohtusid grupid PPÜ saalis ning vahetasid trajektoori ning giidi.

Aire juhatusel käisid kõik kolm gruppi Massaažikeskuses, kus kohtuti Eesti Pimemassööride Ühingu juhatuse liikme Janne Jerva ning pimemassööri ja Terateatri liikme Indrek Kaljumäega. Seal edasi liiguti

Ühispilt näitus-lavastuse Aja pimedad pildid meeskonnast

keldrisse spordiruumi, kus Indreku abil ja Aire juhatusel tutvuti pimelauatennisega. Julgemad said mängimist ka proovida. Edasi liiguti esimese korruse koridori, kus pöörati tähelepanu pimedate tehtud fotodele. Arvutiruumis võttis vastu Kert Küla, kes tutvustas erinevaid pimedate lugemis- ja kirjutamisvõimalusi.

Maarja-Liisi juhtimisel tutvusid grupid kõigepealt saali garderoobis värvimäärajaga ning panid end ka seal rippuvate erivärviliste riiete seast õigete leidmisel proovile. Male-kaberruumis oli lisaks malet mängivale mannekeenile üleval valik Kaia Nõlvaku võidukarikaid ning male- ja kabelaudu. Duširuumi esisesse garderoobi oli üles seatud väike parfümeerianurk, kus Hedy Haavalaiu juhtimisel pidid osalejad pimesi määrama erinevaid pesemis- ja ilutooteid. Edasi juhtis Maarja-Liis osalejad kööki, kus ühingu ajaloo kuulamise kõrval said silmaklappides osalejad maitsta ajastupärast viljakohvi ning Komeedi komme.

Andrese eestvedamisel käidi katusealuses laos, kuhu on kogunenud erinevate ühingu kultuuritegevuste mälukiht – seal on nii pille, kaltsuvaiba materjali, kostüüme, isegi suuski ja muud sellist. Esimese korruse tagumises koridoris oli näitus-lavastuse aegu ülesse saanud ka väike dokumentaalfotonäitus „Eluhetked. Fotod Enn Metsamaa ja Aime Romanenkova elust“. Avatud olid ka käsitöö- ja keraamikaklass, kus oli üleval väike pimedate ja vaegnägijate käsitöönäitus. Läbi orkestriruumi liikusid osalejad edasi saali.

Saal oli kõige kolme trajektoori läbimise järel kohtumispaigaks, kus Elisabeth Engel mängis taustaks kaunist klaverimuusikat. Saalis olid üleval kunstnik Kristi Leppiku kolm kombatavat vildist fantaasiarikast kostüümijakki, millele olid riputatud

Eugen Viiarti toodud detailid ja esemed, mis olid valmistatud siinsamas majas – Pimedate Ühingu kombinaadis. Kolme ringkäigu lõpetuseks vaadati ühiselt lühikest dokumentaalvideo-kollaaži, mille oli monteerinud videokunstnik Aureelia Minev. Videos rääkisid lühidalt oma elust ja seosest Tondi 8a majaga Põhja-Eesti Pimedate Ühingu liikmed Janne Jerva, Enn Metsamaa, Eugen Viiart, Margus Kiin, Julia Kabanova, Robert Lätt, Jakob Rosin ja Elisabeth Engel.

Näitus-lavastuse ettevalmistamisega paralleelselt toimus nimelt pimedate ja vaegnägijate pärimuse kogumise raames kaheksa täispika videointervjuu salvestamine. Küsituleja oli Jaanika Juhanson ja filmis-monteeris Aureelia Minev. Need intervjuud ei jää ainsaks, vaid jätkuvad terve aasta vältel. Küll aga võtab Jaanika üle ka filmimise poole. Mis lisaks ajaloo jäädvustamisele neist intervjuudest saab, näitab aeg. Mõtteid on nii monteeritud-kärbitud kujul podcastis avaldamiseks, aga ehk tulevikus ka erinevate lavastuste alusmaterjalina kasutamiseks. Juba praegusedki intervjuud annavad päris põneva galerii erinevate pimedate inimeste elust väga erinevatel aegadel.

Näitus-lavastus „Aja pimedad pildid“: lavastaja Terateatri juht Jaanika Juhanson, kunstnik Kristi Leppik ja projektijuht Helen Künnap. Videokunstnik Aureelia Minev. Ringkäigu viisid läbi Terateatri liikmed Maarja-Liis Orgmets, Aire Bornschein, Hedy Haavalaid, Kert Küla, Indrek Kaljumäe ja külalisena lavastaja Andres Popov. Videolõikudes esinesid Põhja-Eesti Pimedate Ühingu liikmed Janne Jerva, Enn Metsamaa, Eugen Viiart, Margus Kiin, Julia Kabanova, Robert Lätt, Jakob Rosin, Elisabeth Engel. Abiks olid Andres Popov, Külli Kärt, Ulrika Tint jpt.

Poolt ja vastu: kas kasutada juhtkoera või valget keppi?

Miks kõik pimedad ei liigu juhtkoeraga?

Juhtkoera ja valge kepi kasutajad räägivad, millised asjaolusid ühe või teise liikumisviisi valimisel kaaluda.

Autor: Elisabeth Egel

Üks küsimus, mida minu käest tänaval liikudes kõige enam küsitakse, on, et miks kasutan ma just valget keppi, mitte juhtkoera. Seepärast otsustasin anda põgusa ülevaate juhtkoera- ja valge kepiga liikumise eelistest ja puudustest, milleks palusin abi juhtkoera kasutajalt Silverilt ning valge kepi kasutajalt Mirjamilt.

Silver (juhtkoera kasutaja)

Et kõik ausalt ära rääkida, siis alustan sellest, et kasutan hetkel teist juhtkoera. Esimese koera sain 16 aastat tagasi ja selleks ajaks olin olnud pime veidi üle kahe aasta. Koera plussidest ja miinustest võin rääkida ainult oma mätta otsast vaadates ja kindlasti on teiste inimeste vaatenurgad teistsugused.

Mina valisin liikumiseks koera seepärast, et see annab mulle liikumisvabaduse igal ajal. Katsetasin ka valge kepiga liikumist ja teen seda aeg-ajalt siiani, aga võrreldes koeraga on see liikumisviis tunduvalt aeglasem ja minu jaoks ka ebaturvalisem. Oma suhteliselt laisa eluviisi juures sunnib koer mind ka rohkem liigutama ja endaga jalutama minema. Nagu ennist mainitud sai, siis on koeraga liikumine kiirem kui valge kepiga ja ka minu jaoks on liikumisruum märksa suurem.

Valge kepiga käin vajadusel praegu tuttavaid marsruute, aga koeraga olen käinud ka radu mööda, mida polnud ka nägijana kasutanud ja olen endiselt elus ja luumurdudeta. Koer on kodus ka sõbra ja seltsilise eest, ta ei luba ennast samamoodi nurka seisma panna nagu kepp. Veel aitab koer maha kukkunud asju üles leida ja kätte saada.

Miinuspoolele võib kanda vahest esinevad ootamatud terviserikked, mis võivad takistada koeraga käimist ja ka seda, et vastavalt ilmastikule peab kaasas kandma päris mitut sorti aksessuaare. Näiteks rätikut koera veest ja sopast pühkimiseks ja vett ning joogikaussi. Tegelikult pole need miinused, sest kui otsustasin koera kasuks, siis võtsin neid asju ka arvesse.

Kui oleksin kogu oma 18 pimedana elatud aastat kasutanud liikumiseks valget keppi ja inimtõust saatjaid, siis võib-olla räägiksin koerte kohta hoopis teistsugust juttu. Minuga pole 16 aasta jooksul juhtkoeraga käies midagi ohtlikku juhtunud ja käin julgelt edasi. Varasemaid probleeme, kus ei tahetud juhtkoera avalikesse ruumidesse sisse lubada, pole viimasel ajal enam ette tulnud. Juhtkoera kasutajana ei sõltu ma teistest inimestest

nii palju ja võin kodust lahkuda suvalisel hetkel ilma pikemalt planeerimata.

Mirjam (valge kepi kasutaja)

Pea valge kepi peamiseks eeliseks seda, et sellega ei kaasne mingit hoolt ja vastutust. Juhtkoera tuleb regulaarselt toita, kõnnitada, treenida ja muul moel tagada talle sobivad elu- ja kasvutingimused, valge kepp seisab lihtsalt toanurgas ega nõua mingit tähelepanu ega hoolt.

Kui juhtkoer jääb haigeks, tuleb mõelda, kuidas ja kellega ta arsti juurde viia, kuidas tasuda hirmkallid ravikulud või kuidas ma üldse teen koerale selgeks, et iga päev on vaja võtta seda vastikut ravimit. Kui valge kepp läheb katki, võib lihtsalt kehitada õlgu ja osta uus, mis tavaliselt tuleb pakiautomaati mõne päevaga. Kui juhtkoer juhtub rännakuteedel külge saama puugi või muu pahalase, ei pruugi ma pimedana inimesena märgata seda piisavalt vara, vaid alles siis, kui ta on end suurest verehimust juba kodupõrandale langetanud. Samuti ei pruugi ma putukaid tervena koera küljest kätte saada. Kui valge kepi külge jääb mõni tüütu leherisu või oksake, saab selle kerge vaevaga maha raputada ja eluga edasi minna.

Koeraomanikuna peab paratamatult kokku puutuma nendega, kes ei mõista, miks ma ei ole võimeline korralikult koera väljaheiteid koristama, miks ma tahan koera endaga näiteks teatrisse või toidupoodi kaasa võtta, või tõrjuma neid, kes leiavad, et koerale keset tema kibedat tööd mõõdutundetult kaissu lennata on maailma parim mõte. Valge kepi omanikuna peab küll vastama nii mõnigi kord küsimusele, miks mul koera pole, et teistel ju ometigi on, aga õnneks ei tule selliseid inimkontakte kuigi tihti ette ja mul lastakse rahus omi asju ajada.

Valge kepi suurim puudus on see, et sellega saab, kui olla minutaoline

Silver koos juhtkoeraga (vasakul)

keskpärase orienteerumisvõimega inimene, liikuda üksnes selgeks õpitud marsruutidel. Peale selle ei pruugi kepp kaitsta liikujat kõigi linnakeskkonnas peituvate ohtude eest, kuigi selle kasutaja on enda meelest küllaltki ettevaatlik ja põhjalik. Kui ikka mõni maailmanaba on jätnud keset teed õitsema elektritõuksi, ei pruugi valge kepp päästa tõuksiga kohtumisest tingitud marraskil põlvedest või halvemal juhul... Noh, eks te tea isegi.

Peale selle on üsna lihtne valget keppi pimedal käest lüüa, kui kõndida näiteks kesklinnas ja sattuda kokku inimestega, kellel on pööraselt kiire ja silmi ainult iseenda või oma telefoni jaoks. Katsu siis oma kepp kuidagi maast üles korjata

ja kätte saada juba hästi sissetöötatud kõndimistempo! See ei pruugi alati olla nii lihtne, kui võiks arvata. Minul ei ole õnneks kepp katki sõidetud või astunud, aga olen kuulnud, et ka seda on teistel vahel ette tulnud.

Talviti, kui maad katab paks lumevaip, on valge kepiga kõndimine ka mitmeti

komplitseeritud: endised maamärgid on kadunud, kepp ei liigu lumes kuigi hästi ja ülekäiguradade leidmise võimatusest ärme parem räägigi! Küll oleks siis hea, kui keegi võtaks suure tüki lumeoludest tingitud paanikast endale ja viiks mind sinna, kuhu vaja! Õnneks saab talvisel ajal kepist tuge, kui tuleb kõndida libedail teedel. Kukkumisohtu saab päris palju vähendada.

25 aastat Kuukiirt

Tänavu novembris täitus Põhja-Eesti Pimedate Ühingu (PPÜ) infolehel Kuukiir 25. ilmumisaasta.

Autor: Mirja Räpp

1997. aastast ilmuma hakanud infoleht sündis vajadusest parandada nägemispuudega inimeste informatsiooni kättesaadavust. Audioformaadis Kuukiir, mida salvestati esialgu kasutatud humanitaarabikassetidele, sai peagi populaarseks ja oodatud teabeallikaks.

Infolehes, mida ilmub kümme numbrit aastas, edastatakse teavet peamiselt PPÜ-s toimuva kohta, kuid kajastatakse ka puudega inimesi puudutavaid üldisi teemasid. Toimetuse koosneb nägemispuudega inimestest ning 25 aasta vältel on sellest läbi käinud 12 ühingu liiget. Artikli autor ise on olnud lehe peatoimetajana ametis üle 20 aasta. Ka kaastöid kirjutavad lehele enamjaolt nägemispuudega inimesed ning veerand sajandi jooksul on kaasautoreid olnud lausa üle saja.

Alguses vaid heliversioonis ilmunud infolehe tekstiversiooni levitatakse praegu nägemispuudega inimestele suunatud meililistis nimega Teade. Samuti on see elektroonilisel kujul ja sünteeshäälega salvestatud helivormingus kättesaadav Eesti Pimedate Raamatukogu veebiraamatukogu kasutajatele. Kuukiir jõuab lugejani ka ühisel CD-plaadil koos kõigi teiste Eesti Pimedate Raamatukogus valmistatud ajakirjadega.

Aja jooksul on nägemispuudega inimeste info kättesaadavuse võimalused tänu tehnoloogia arengule tunduvalt paranenud, kuid ka Kuukiirel on jätkuvalt oma nišš täita. Lehel on ligikaudu 400 lugejat. Olulisem informatsioon ühingu ja nägemispuudega inimeste valdkonnas toimuva kohta on infolehe näol ühes kohas koos ning nägemispuudega inimestele sobivas vormingus.

Tartu Emajõe Kooli õpetaja Anne Kõiv: „Mulle meeldivad väljakutsed ja enese proovile panek“

Terve elu nägemispuudega inimestega töötanud Anne Kõiv on andnud suure panuse pimedate ja vaegnägijate harimisse ning rehabiliteerimisse. Tänavu tähistab Anne oma 50. tööjuubelit Tartu Emajõe Koolis.

Autor: Elisabeth Egel

Seekordse numbri jaoks oli mul väga hea meel vestelda kauaaegse tüfopedagoogi Anne Kõivuga. Tutvusin Annega Eesti Pimedate Liidu projekti „Minu enda elu“ raames, kus ta jäi eriti meelde oma laia silmaringi ja huvitavate lugudega. Anne on pikalt töötanud Tartu Emajõe Koolis ning osalenud mitmetes nägemispuudega inimestega seotud projektides. Sellest kõigest tegimegi temaga pikemalt juttu.

Palun kirjelda oma lapsepõlve. Kust sa pärit oled, millised olid sinu lapsepõlvekodu ja pere?

Olen pärit Viljandimaalt Kolga-Jaani lähedalt. Elasime talumajas, meil oli aiamaa ning peeti ka loomi. Isa töötas zootehnikuna, ema esialgu raamatukoguhoidjana, kui raamatukogu asus meie kodus, hiljem karjalaudas lüpsjana. Elu oli tol ajal maal väga vaene. Mäletan, et mingil ajal maksti vanematele palka isegi viljas. Ka minul tuli üsna palju maatööd teha. Suviti käisin kolhoosis tööl – peamiselt rohimas ja heina tegemas, vahel ka karjas.

Kasvasin koos õe ja vennaga. Vend oli meist mitu aastat noorem, nii et pidime õega sageli venda hoidma. Loomulikult käisid lapsepõlve juurde ka sõpradega mängimised. Meil õega olid mängukaaslasteks põhiliselt poisid, nii et puude otsa ronimist ja sõja mängimist tuli päris palju ette. Suurematest ettevõtmistest on meeles jalgratastega 18 kilomeetri kaugusele Võrtsjärve äärde ujuma sõitmine.

Milline oli sinu kooliaeg – kus sa koolis käisid, milline õpilane sa olid, kas sulle meenub mõni eredad mälestus kooliajast?

Esimestel kooliaastatel õppisin väikeses talumajas asunud Soosaare Algkoolis, seejärel Järtsaare mõisakoolis. Põhikooli viimasesse klassi läksin õpetajast tädi

kutsel Suure-Jaani, kus oli internaat. Olin tubli ja korralik õpilane. Eredamad mälestused on erilised hinded. Nimelt sain kunstiajaaloos briljantviie, kui pidime kirjutama A. Rodinist, kellest rääkiva raamatu „Alasti tulin ma“ olin ma just läbi lugenud. Teine kord sain füüsikas topelt viie, kui kirutasin, millise ilmaga ja miks pesu kõige paremini kuivab ning märkisin ka, et selgitasin seda emalegi. Nii pandi mulle teine viis praktilise tegevuse eest.

Millised olid sinu hobid, kas tegelesid näiteks spordi või muusikaga. Mida tegid koolivaheaegadel?

Minu huvialadeks olid lugemine, näitlemine ja etlemine. Koolipidudel paluti mul ikka luuletusi lugeda. Hiljem ülikooli ajal hakkasin suusatamisega tegelema, proovisin isegi mäesuusatamise ära, meeldis väga. Koolivaheaegadest

Tartu linnalt elutöö eest autasu saamas (oktoober 2019)

ei mäleta midagi erilist, olin kodus, lugesin ja abistasin vanemaid.

Kelleks sa lapsena saada tahtsid?

Nooremas eas tahtsin saada näitlejaks, keskkoolis hakkasin eesti keele õpetaja innustusel eesti keele õpetaja ametile mõtlema.

Kuidas jõudsid oma eriala valikuni?

Eesti filoloogiasse oli tol ajal väga suur konkurss ja seepärast astusin eripedagoogikasse, tolleaegse nimega defektoloogiasse. See eriala osutus minu jaoks väga õigeks valikuks.

Palun kirjelda oma ülikooliaega.

Ülikooliaeg algas kartulivõtuga. Siis oli kombeks, et esimese kursuse algul saadeti tudengid maale kartuleid võtma. Mäletan, et elasime koos eesti filoloogidega Põltsamaal ning magasime kõik ühes suures ruumis põrandal. Koos elades ja töötades saime omavahel hästi tuttavaks ning kasvasime kiiresti ja kauaks kokku.

Ülikoolis õppimise tavaline aeg oli tookord viis aastat. Olin eripedagoogika esimeses lennus, nii et selles oli palju uudsust ja alles otsiti, kuidas meid õpetada. Olime väga rahul sellega, et õppejõududeks olid meil paljud tolleaegsed arstiteaduse korüfeed; boonuseks saime käia ka kunsti õppimas Tartu Ülikooli kunstikabinetis, kus meid juhendasid Kaljo Põllu ja Enn Tegova. Alates kolmandast kursusest tuli meid koolitama Moskvas defektoloogiat õppinud ja kraadi kaitsnud professor Karl Karlep.

Oma kursuselt sain ka eluaegsed väga head sõbrannad. Kultuurihuvilistena käisime sageli teatris ning ülikooli kohvikus korraldatavatel üritustel. Meeles on luuleõhtu Jüri Üdi ja Lembit Ulfsakiga. Muidugi käisime ka pidudel ülikooli klubis

ning mujalgi linnas. Sõbrannadega suhtleme tihedalt senini, kuigi elame üksteisest kaugel. Igal suvel toimuvad nn „tüdrukute suvepäevad“ põhjarannikul ning marjul ja seenel käimised Lõuna-Eestis; ka sünnipäevi tähistame koos.

Hästi on meeles ka kaks suve Üliõpilaste Ehitusmalevas. Pärast teist ülikooliaastat olin Ida-Virumaal Vokas, kus ehitasime karjalauta. Pärast kolmandat kursust õnnestus mul pääseda välisrühma Poola, kus me rohisime roosipeenraid. Ka sellest suvest jäid mulle aastakümneteks sõbrad.

Kuidas sattusid tööle Tartu Emajõe Kooli? Palun kirjelda oma rolli ja tegevust selles koolis.

Tookord ei saanud kõrgkooli lõpetajad ise endale töökohta valida, vaid neid suunati tööle kohtadesse, kus sellise erialaga töötajat vajati. Mina olin ülikooli lõpetamise ajal juba abielus Tartu noormehega, nii et mind suunati tööle Tartu Emajõe Kooli (tolleaegse nimega Tartu 2. Eriinternaatkool). Alustasin logopeedina, hiljem olen olnud erinevatel ametikohtadel: abiklasside õpetaja, klassiõpetaja, õppealajuhataja,

Pardina koolipeol etendunud näidendis (2012)

Hetk kooli piknikult

rehabilitoloog, tüfopedagoog (nägemispuudega õpilaste eripedagoog). Alates 90-ndate algusest olen andnud orienteerumis-liikumisõpetuse, vahel ka igapäevatoimingute ning punktkirja tunde.

Kõige südamelähedasem on mulle siiski olnud rehabilitoogi ja tüfopedagoogi töö. Viimati nimetatud ametikohtadel olen tegelnud õpilaste erivajaduste eest hoolitsemisega. Selle töö juurde kuulub vaegnägevate õpilaste praktilise nägemiskasutuse hindamine, õpetajatele õppetöös kohanduste tegemiseks soovitude andmine, abivahendite ja programmide soovitamine jms. Varasematel tööaastatel korraldasin ka täiendkoolitusi õpetajatele/kasvatajatele, jätkuvalt aitan koolitusi läbi viia kooli uutele töötajatele. Tüfopedagoogina töötan väikese koormusega praegugi.

Tänu erinevatele töökohtadele on mul koolis alati huvitav olnud ning töö on pakkunud ja pakub mulle ikka rõõmu.

Mis sind sinu töö juures kõige enam inspireerib? Palun kirjelda mõnda eredamat hetke Tartus veedetud ajast.

Eredamaid hetki eraldi on raske välja tuua, küll aga on mees paljud tegevused ja projektid. Eriti huvitav oli töötada pärast Eesti taasiseseisvumist, kui hakkasime suhtlema lääneriikide kolleegidega, tutvuma seal kasutatava metoodika ja abivahenditega. Esimesed kontaktid nägemispuudega õpilaste õpetamise metoodika alaste koolituste osas olid Soome kolleegidega, hiljem tegime koostööd ka teiste riikidega: Hollandi, Taani, Norra, Iisraeli jt. Hakkasin ka ise metoodikaalaseid materjale soome

ja inglise keelest eesti keelde tõlkima ning õpetajatele koolitusi läbi viima.

1997.–2008. aastani viisime koolis koostöös Tartu Ülikooliga läbi 160-tunniseid nägemispuude alaseid täiendkoolitusi, kus osalesid ka teiste nägemispuudega lapsed koolitavate lasteasutuste töötajad. Lisaks korraldasime ka lühemaajalisi spetsiifilisi koolitusi, nt orienteerumis- ja liikumisõpetuse, igapäevatoimingute ja punktikirja õpetuse metoodika ning vaegnägevuse alal. Esiolgu olid koolitajad suures osas välismaalt, hiljem juba ka meie enda töötajad. Väga inspireeriv on nii mulle kui ka kolleegidele olnud välismaal täiendkoolitustel käimine. Kõige rohkem on meelde jäänud kahekuuline rehabilitoloogide koolitus USA-s ja nägemispuudega laste õpetajate koolitajate koolitused Ida-Euroopa riikides.

1997.–2015. a tutvustasin valikkursuse raames nägemispuuet, õpetamise metoodikat ja rehabiliteerimist ka Tartu Ülikooli eripedagoogika osakonna üliõpilastele. Ka see töö oli minu jaoks väga inspireeriv ja enese arendamist pakkuv. Väga huvitav oli loenguid ette valmistada. Tegelikult mulle meeldivadki väljakutsed ja enese proovile panek. Kolleeg tuletas just meelde, et olin ülikoolist

Lapselastele ette lugemas

loengutelt tulles alati rõõmus, kiites säravalt silmil huviga kuulanud tudengeid.

Kas sa oled lisaks Tartu Emajõe Koolile kuskil mujal töötanud?

Kogu oma tööelu olen olnud seotud nägemispuudega inimestega. Põhitöökohti on mul olnud ainult üks – Tartu Emajõe Kool, kuhu asusin tööle 1. augustil 1973. a, nii et käimas on mu 50. tööaasta. Põhitööle lisaks olen väikese koormusega töötanud Tartu Ülikoolis ja ka erinevate nägemispuudega inimeste asutuste juures. Senini osutan kooli rehabilitatsiooniüksuse kaudu rehabilitatsiooniteenust, osalen projektides, käin vahetevahel tavakoolide ja lasteaedade nägemispuudega laste õpetajaid ja vanemaid nõustamas ning loenguid pidamas jms.

Projekte on aastate jooksul olnud väga palju ja erinevaid, nii et neid üles lugeda läheb pikaks. Nimetaks ära kaks ammust olulist rehabiliteerimisalast projekti: Hollandi Fondide Ühenduse projekt, mis keskendus koolis toimuvale rehabiliteerimisele ja Eesti Pimedate Liidu Phare Lien projekt, mille abil viidi uutele alustele kogu Eesti rehabilitatsioonisüsteem ja punktikirjamaterjalide tootmine. Meelde jääb ja väga arendav oli ka koos Hollandi ja Soome kolleegidega läbi viidud noorte nägemispuudega inimeste sotsiaalsete oskuste arendamise projekt (SOFI).

Olen osalenud ka erinevates koolis läbi viidud Comeniuse ja Leonardo projektides. Koostöös teiste Eesti nägemispuudega inimeste rehabilitatsiooniasutustega (Nägemispuudega Inimeste Rehabiliteerimiskeskus ja Pimekurtide Tugiliit) koostasime projekti raames nägemispuudega inimeste rehabilitoloogide pädevusnõuded ning töökirjeldused. Teise projekti raames valmis koostööna tööealiste nägemispuudega inimeste tegevus- ja töövõime hindamise vahend.

Viimastel aastatel olen osalenud kahes Pimedate Liidu projektis. Aastatel 2015–2016 sai koostatud juhend ligipääsetava keskkonna kujundamisest nägemispuudega inimestele, mis on kättesaadav Pimedate Liidu kodulehelt. Aastatel 2020–2022 läbi viidud projekt keskendus noorte nägemispuudega inimeste iseseisvuse arendamisele. Koostati juhendmaterjal „Minu enda elu“, mis on samuti kättesaadav Pimedate Liidu kodulehelt.

Kas on midagi, mille üle oled uhke või millega oled eriti rahul?

Mul on hea meel, et olen saanud oma tööaastatel kaasa aidata nägemispuudega inimeste hariduse ja rehabilitatsiooni edendamisele.

Kuidas on nägemispuudega õpilaste haridus aastatega muutunud?

Nende aastakümnetega on paljud muutunud. Kool on palju paremini varustatud abivahenditega ning kohapeal on võimalik valmistada punktkirjas materjale ning reljeefseid pilte. Praegu on õpetajad teadlikumad õpilaste nägemisest ja oskavad õppematerjale kohandada vastavalt igaühe nägemiskasutusele. Suuremat tähelepanu pööratakse õpilaste rehabiliteerimisele.

Mis võiks nägemispuudega õpilaste hariduses ja rehabilitatsioonisüsteemis veel paremini olla?

Kahtlemata saaks veel paremini iga õpilase vajadustega arvestada ning õpilasi veelgi paremini iseseisvaks eluks ette valmistada.

Millised on sinu praegused hobid?

Suved veedan ma suvekodus õues ja aias toimetades ning lapsi ja lapselapsi vastu võttes. Naudin looduses viibimist. Suvel ja sügisel käin tavaliselt vähemalt korra nädalas metsas seenel ja

marjul. Eriti meeldib kukeseeni korjata. Väga meeldib mulle meri. Igal suvel käin mõne korra Noarootsis, kus on meri, ilusad metsad ja mustikad.

Sügis-talvisel perioodil käin regulaarselt kepikõnnil. Elan Tartus Annelinnas ja lähedal on kergliiklusteed, kus on mõnus kepikõndi teha. Üldse meeldib mulle jalgsi käia. Tööle küll enam jalgsi ei lähe, aga töölt tagasi mõnikord veel kõnnin.

Loen palju, tavaliselt võtan raamatukogust 4-5 raamatut korraga. Viimati lugesin O. Osolini „Minu esimene elu“. Meeldis. Hea meelega käin teatris ja kinos, aga viimastel aastatel mitte kuigi sageli. Häid filme vaatan ka pikemate bussisõitude ajal.

Mulle meeldib ka reisida, mida viimastel aastatel pole eriti teinud. Reisilt ootan ma kauni looduse nautimise ning kohaliku eluga tutvumise võimalust. Viimati käisin tütre perega Sitsiilias.

Rääkisime projektis „Minu enda elu“ palju unistustest. Kas sul on mõni juba täidetud või veel täitmata unistus?

Suuri unistusi mul enam ei ole. Mul on olnud ilus elu, olen nautinud seda, mida olen teinud.

Aasta Õpetaja galal (2019)

Nõuandeid pimedana reisimiseks

Nipinurgas jagavad Valguse Kaja toimetuse liikmed Mirja Räpp, Elisabeth Egel, Maarja-Liis Orgmets ja Jakob Rosin oma kogemuste põhjal nõu, kuidas pimedada või vaegnägijana maailma avastamist mugavamaks teha.

Nii mõnelegi pimedale inimesele, kes on varem näinud ning mingil eluetapil nägemise kaotanud, reisida võib-olla väga ei meeldi. Reisides tahaks külastatavaid paiku oma silmaga näha ning siin tuletab nägemise puudumine end eriti teravalt meelde, hakates reisi nautimist segama.

Ometi on nii, et toremaid elamusi saab reisilt ka siis, kui silm ümbritsevat ei seleta. „Reisimisest täielikult loobumine pole hea lahendus. Kogemusest võin öelda, et tuleb rohkem reisimas käia, sest ajapikku muutub nägemise puudumisest tekitatud frustratsioon väiksemaks. Mitte, et see päris ära kaoks,“ arvab toimetuse liige Mirja.

Mirja pole kunagi nägija inimesena lennukiga lennanud, kuid möödunud suvel tegi ta pimedana oma esimese lennureisi Berliini. „Ootas lennuki õhukütõusmist ja mõtlesin, et siin ma nüüd viimaks istun ja nüüd ei näe ma midagi. Tundsin, kuidas lennuk end maapinnast lahti tõmbas ja kõrgust kogus. Nii väga oleksin soovinud näha, mis lennukiaknast paistab ning pidin pisaraid tagasi hoidma, et emotsionaalsest madalseisust üle saada. Kuid reisilt naastes olid saadud uued põnevad elamused ikkagi neist emotsionaalsetest madalseisudest kaalukamad,“ kirjeldab ta emotsiooniderohket kogemust.

Maarja-Liis Empire State Buildingu otsas (New York, 2019)

Ületades takistusi

Reisimine on nägemise puudumise korral ka kordades pingelisem kui nägija inimese jaoks. Tuleb ju kõikidest paikadest ja asjadest endale kirjelduse või kompamise abil kujutluspilte kokku panna. Kulub tohututes kogustes mõtteenergiat. Kuid reisilt tagasi tülles ja pärast esimese väsimuse seljatamist jääb reisisist hea mälestus.

Kindlasti tuleb võõrale maale reisisides pimedal inimesel ära kasutada helid ja lõhnad ning oma käega üle katsuda kõik, mis katsumist kannatab. Kõik see aitab kujutluspilti kokku panna, andes omakorda parema ettekujutuse ümbritsevast keskkonnast. Kõik, mis teiste meeltega peale nägemise on tajutav, tuleb pimedal ära kasutada, et reisisist läbi pimeduse võimalikult palju välja pigistada.

Elisabethi jaoks on reisisimisel kõige olulisem inimestega suhtlemine. „Nii mõnelgi korral olen pidanud oma kõrval olevalt reisisjalt küsima täpsustust lennu hilinemise või mõne eseme asukoha kohta. Tihti arenevad sellistest küsimustest aga väga põnevad vestlused, mille käigus olen õppinud nii mõndagi uut mõne kultuuri kohta või kuulnud mõnest heast söögikohast oma valitud sihtkohas,“ räägib ta.

Elisabeth julgustab nägemispuudega inimesi oma vajadustest teada andma. „Muuseumeid või muid turismiatraktsioone külastades olen nii mõnelgi korral oma nägemispuudest teada andmisel saanud suurepärase kogemuse osaliseks: tihti on muuseumitel olemas kirjeldustõlkega giidid, punktkirjas või reljeefsed materjalid erinevatest muuseumi eksponaatidest või on giidid ise nõus muuseumit põhjalikumalt kirjeldama.“

Mirja Berliinis kunstimuuseumis
(juuli 2022)

Ajakirja peatoimetaja Maarja-Liis julgustab samuti abi küsima. „Lendamine on minu jaoks üsnagi stressirohke protsess, kuna tunnen, et seal on nii palju minu kontrolli alt väljas, näiteks ei meeldi mulle vaegnägijana istuda aknast kaugel, sest siis ma ei näe mitte midagi. Lisaks on lennujaam üks suur ja hirmutav koht, kus vaegnägijal üksinda orienteeruda on täiesti võimatu. Minul aitab hirme vähendada aga see, et annan enda nägemispuudest piletit ostes lennufirmale teada. See annab ka kasulikke eeliseid, näiteks saab lennukisse siseneda eelisjärjekorras ning paar korda on mulle lennukis tehtud ka personaalne ohutuse alane demonstratsioon. Oma viimasel lennureisil Helsingist Tallinna sain isegi hapnikumaski katsuda ja seda endale ette panna, mis oli väga huvitav kogemus.“

Lisaks toob Maarja-Liis välja, et päris üksinda ta veel välismaale reisisinud ei ole, aga ei välista, et tulevikus seda teeb. „Tean inimesi, kes on seda teinud ja edukalt hakkama saanud. See tundub

väga inspireeriv ning tahaksin proovida, kuidas mul sellega läheks. Samas on ka hästi tore koos sõprade või lähedastega reisida, sest just reisel kogetud mälestused ja kogemused jäävad eriti eredalt meelde. Minu elu seni ühed kõige ägedamad reised on olnud Londonisse ja New Yorki, kus sain ära näha kõik kuulsad kohalikud vaatamisväärsused ning sukelduda suurlinnamelusse.“

Reisimisel kasulikud äpid

Toimetuse liige Jakob kasutab reisimisel paljusid erinevaid äppe, mis reisimise kindlamaks ja mugavamaks teevad. „Reisi keskpunktiks on mul äpp nimega Tripit. See äpp kogub sinu meilboksist kokku kõik lennupiletid ja hotellibroneerinud ning paneb need äpis kenasti järjekorda,“ seletab Jakob. Tripit jälgib ka, mis väravast lennud lähevad, kas on muutuseid lennuplaanis või kuhu jõuab sinu pagas. Seega on äpp justkui ligipääsetav koopia nendest lugematutest ekraanidest, mida lennujaamas kõikjal leidub. Tripit loob ka navigatsioonijuhised hotellini ja annab vajadusel infot riigis kehtivate piirangute või võimaluste kohta.

Kui aga silm enda ninaotsast kaugemale ei seleta, tuleb selleks, et teada, mida ümberringi pakutakse, järgmisi äppe kasutada: BlindSquare rakendus iPhone'idele on küll esmapilgul nägemispuudega inimestele mõeldud navigatsioonirakendus, kuid lubab ka kodus olles kasvõi teisepool maakera paiknevaid punkte uurida. „Teen selle äpiga alati selgeks, mis tänavad mu peatumispaiga ümbruses on, kus on lähimad poed või pubid, ning millist ühistransporti sealkandis liigub,“ selgitab Jakob, kes välismaal taksoga sõites ikkagi ka Google maps-i juhised kõrvaklapist jutustama paneb. „Mina sa tea kui mõni pimedale turistile paar korda suuremat arvet koos lisaringiga teha tahab,“ hoiatab Jakob.

Reisimiseks kasulikke äppe on veelgi. Lennureisidel saab kuulamata ja vaatamata podcastide ja sarjade kuhilat vähendada ning kasuks tuleb ka rakendus nimega Envision AI, mis võõras hotellis ringi liikudes kõiksugu siltidelt teksti lugeda aitab. „Mõtlesin küll, et tean, kus mu tuba on, aga kui mu ukse taga nikerdamise peale üks seestpoolt avati, selgus, et mõtlemine tuleks minu puhul vist maha jätta,“ muigab Jakob õppetunni üle, miks ta nüüd hotellitoe numbri leidmiseks äppe kasutab.

Olulisemad nipid

- Anna oma erivajadusest lennufirmale teada. Nii saad lennujaamas ja lennukis vajaliku abi.
- Suhtle inimestega, sest see võib tulla kasuks nii mõnelgi üllataval või kasulikul moel.
- Vaegnägijana tuleb kasuks Google mapi kasutamise oskus, eriti kui soovid ringi liikuda ühistranspordiga. Samas annab see sulle infot ka selle kohta, kas sõidad taksoga õiges suunas.
- Ära pelga küsida abi personalilt nii lennujaamas, lennukis, hotellis, poodides jne. Sageli on teenindajad väga abivalmid.
- Enne reisi tutvu põhjalikult sihtkohaga, et teaksid, millised võimalused sul liikumiseks on ning milliseid kohti võiks külastada.
- Tea, milline sa välja näed. Vahel tuleb sul enda asukohta või välimust taksojuhile selgitada, siis on hea teada, mis värvi jope või kampsun hommikul selga sai.

Envision prillide foto

Arvustus. Envision Glasses: prillid, mis kirjeldavad maailma

Tehnoloogia rubriigis räägib Jakob seekord, miks ta pimedana ühtäkki prille kandma hakkas. Tegu pole siiski tavaliste, vaid üpris eriliste nutiprillidega.

Autor: Jakob Rosin

Aastat seitse tagasi juhtusin ühe Microsofti reklaamvideo peale, mis tutvustas nende äppi, mis kirjeldas inimese ümber toimuvat ühelauseliste arvuti genereeritud kirjeldustena. Tol hetkel tundus see ulmelise tulevikuna, kus ma ei pea pidevalt kellegi käest küsima, mis toimub või milline pilt parasjagu ajalehes, sotsiaalmeedias või telefonis näha on. Päris nii hästi pole veel läinud, küsima peab ikka, sest arvuti ei saa aru, miks pildil midagi on ja mis seal toimub – ta oskab vaid identifitseerida objekte, mida fotolt näha. Nüüd aga, seitse aastat hiljem, pole mul telefonis mitte ainult kolm erinevat äppi ja tehisintellekti, mis seda teevad, vaid osa päevast on mul peas ka nutiprillid, mis muudavad asja õige lihtsaks. Pööra pead kuhu tahad ja prillid jutustavad, mida nendel olev kaamera näeb. Ja piltide tuvastamise funktsioon ei ole paljudest võimalustest sugugi ainus.

Alustame aga algusest. Prillide nimi on Envision Glasses ning neid toodab ettevõtte nimega Envision, mis loob ka samanimelist mobiilirakendust, mis visuaalset maailma nägemispuudega inimestele vahendada aitab. Prillidel on kaamera, internetiühendus ja veidi sisseehitatud nutikust, mis aitavad häälega ette lugeda teksti, üles leida

inimesi, määrata värve, identifitseerida sularaha ning teha isegi videokõnet.

Seega on prillidesse pakitud hunnik funktsionaalsust, millest igapäevases elus päris palju kasu on. Õnneks on prillid ise üsnagi mugavad kanda. Prillide raamid on peenikesest titaanist traadist, nagu näiteks mõned lugemisprillid. Klaase neil ees ei ole, aga kui soovi on, saab prillidele tellida ka veidi konkreetsemad raamid, millel ees kas läbipaistvad või tumendatud klaasid.

Prillide parem sang on aga paksem ning veidi jämedam, see on see osakond, kus kogu tehnika pesitseb. Kui prillid on peas, jääb nende kandja kukla poole vaatavasse ossa näiteks USBC pesa, millest prillide akut laadida. Lisaks on seal ka kõlar ning nupp prillide sisse ja välja lülitamiseks.

Prillide parempoolse sanga eesmises osas, umbes kandja parema oimu kohal on aga puutetundlik ala, mille kaudu saab prille erinevate viibete ja koputustega juhtida. Kui seda teha ei taha, on võimalik prillidega ka kõneleda. Kandja parema kulmu kohale jääb pisike kaamera ning parema silma vaatevälja ülemises osas on ka väike läbipaistev ekraan, mis kuvab prillide räägitavat teksti. Üllatuslikult ei kaalu

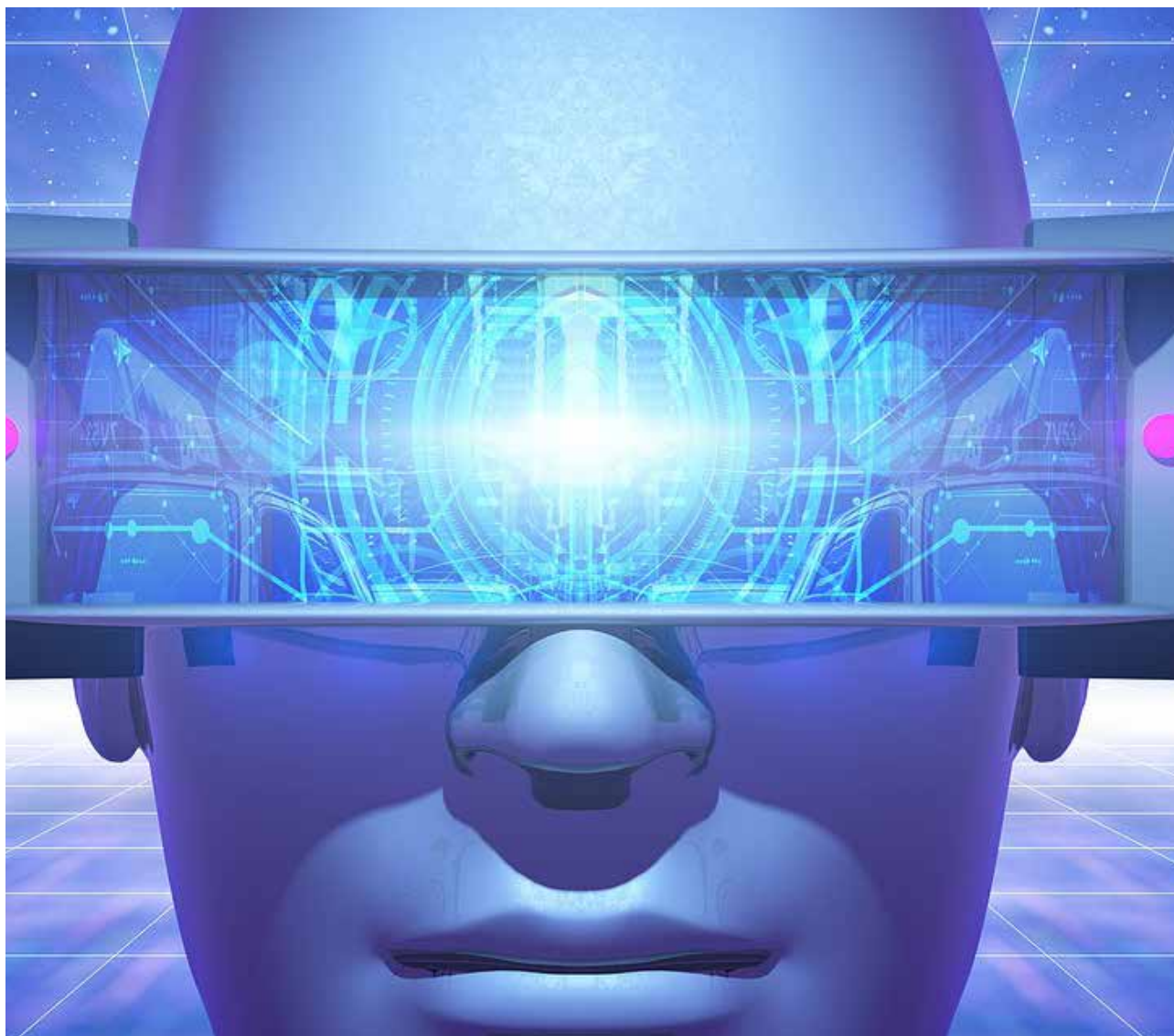

Foto: Pixabay.com

see kupatus kuigi palju ja seega ei hakka prillid ka pikemal kandmisel segama.

Üks minu jaoks kasulikemaid prillide funktsioone on reaajas teksti lugemine. Selle võimaluse puhul loevad prillid ette kogu teksti, mis kaamerasilma ette jääb. Ja muide, teevad seda vajadusel ka eesti keeles. Reaajas teksti lugemine käib kähku: peale seda, kui tekst vaatevälja satub, asutakse teksti ette lugema umbes poole sekundi jooksul. Aga kuna prillid ei tea, mida sa täpselt lugeda tahad, saab ette loetud päris palju ka sellist infot, mille parem lugemata jätaks. Nii saab kandja teadlikuks näiteks tänaval pesitsevatest reklaamidest ja ka kõikidest autonumbritest.

Kenasti loetakse ette aga ka tänavanimed ja majade või isegi busside numbrid, kui need nähtavale ilmuvad. Ehkki auto numbrimärkide tuvastamine võib esmapilgul kõlada tüütult, on see päris kasulik, kui ootad näiteks maja ees saabuvat taksot. Kui auto number või taksofirma on teada, on üsnagi suur tõenäosus, et prillid ühe neist ette loevad, sest mida hübriidsemaks ja elektrilisemaks meie autod lähevad, seda vaiksemalt nad liiguvad ja suures linnakäras võib olla keeruline neid üles leida.

Ka kodus on sellest funktsioonist kasu. Postkastist kirjasülemiga tulles on võimalik juba kiirelt sorteerida, millised kirjad kohe kaminasse pista ja millised tuleks enne

läbi lugeda. Kuna prillid oskavad lugeda teksti ka kumeralt pinnalt, on võimalik niiviisi teada saada, mis mõne pudeli, purgi või muu potsiku küljele kirjutatud on. Ja end teleri ette sättides võib heal juhul ka subtiitreid kuulda, ehkki sel viimasel puhul segavad subtiitrite lugemist sageli ka pildis näha olevad tekstid. Peaks kõneleja seisma mõne sildi ees, siis loetakse pidevalt lisaks subtiitritele ette ka sildi tekst.

Tõsi, reaajas lugemine on parajalt täpne, et anda kiire ülevaade tekstist, mis silma ette jääb. Aeg-ajalt selles siiski vigu esineb, kuna teksti analüüsiv algoritm on optimeeritud kiirusele, mitte täpsusele. Täpsust aitab aga saavutada dokumendilugeja. Selle funktsiooni puhul eeldavad prillid, et tekst on mõnel stabiilsel pinnal, näiteks paberil või ekraanil. Esmalt juhendavad prillid, kuidas enda pead pöörata nii, et kogu tekst nähtaval on ning teevad seejärel tekstist foto. Foto saadetakse interneti kaudu pilve, kus tehisintellekt pildist teksti välja võtab ning selle prillidesse tagasi saadab, mis teksti ette loeb. Kogu protsess võtab aega umbes 10–15 sekundit ja seega pidevaks skaneerimiseks on see mõnevõrra ajakulukas. Kuid selleks, et teada saada, mida pakutakse mõnes kohvikus tahvlile joonistatud päevamenüüs, on see lahendus ideaalne.

Mugav on nii lugeda ka postkasti pistetud kirju või näiteks ajakirju. Kord leidsin üht kohtumist oodates ooteruumi laualt ajakirja. Prillide abil lugesin ajakirja Juridica, mida ma ausat öeldes ise ei telli ja ilmselt ka mõjuva põhjusega internetist üles ei otsiks. Aga tänu prillidele sain osa millestki, mille olemasolust mul aimugi polnud. See ongi ehk säärase lahenduste üks suurimaid kõrvalkasusid – nad aitavad avastada asju, mille olemasolust sa ei olnud teadlik ja seega ei saa ka nende asjade kohta nägijatelt kirjeldust paluda.

Nägijatest ja kirjeldamisest rääkides – kui vaja, saab prillide abil ka teisi inimesi kaasata. Nimelt on prillides ka videokõnede tegemise funktsioon, mille abil on võimalik helistada nägijast sõbrale, kes prillide kaamera poolt edastatavat pilti näeb ning ühtlasi ka kasutajaga rääkida saab, kirjeldades nii ümbritsevat, aidates orienteeruda õues või siseruumides või leida mõnd konkreetset inimest. Nagu ka tavalise videokõne puhul on võimalused siin üsnagi piiramatud. Kahjuks peab aga nägijast sõber sinu kõneks valmis olema ja eelnevalt olema alla laadinud spetsiaalse Envisioni äpi. Facetime'i, Messengeri või WhatsAppi kõnesid prillid veel ei toeta.

Kui aga nägijast abistajat käepärast ei ole, toetavad prillid ka videopõhist abistajateenust Aira, mis töötab küll ainult inglise keeles ja ametlikult Eestis saadaval veel ei ole. Õnneks aitavad prillid ka vahetust ümbrusest inimesi leida, tehes piiksu, kui mõni inimene sinust otse ees on. Üpris kasulik on see linnas liikudes, kus kõnniteel võib üksikuid inimesi seista, või näiteks lifti sisenedes. Prillide piiks annab kohe teada, kas enne sisse tormamist on tarvis liftist ka keegi välja lasta.

Kord jõudsin ma ühele kohtumisele plaanitust veidi varem. Jäin siis teist inimest ootama, ise vaikselt telefoni nokkides. Järsku kõhatas keegi umbes kümne sentimeetri kaugusel minu ees ja astus paar sammu tagasi. Oligi minu kohtumispartner, kes ka varem oli jõudnud ning kelle nina alla ma end telefoni sirvima sättisin. Edaspidi kellegagi kohtudes kasutan alati inimeste leidmise funktsiooni, et teada saada, kas ruumis asub keegi või mitte.

Prillidele saab õpetada ka ära tunda inimeste nägusid. Kui tuttav nägu lagedale ilmub, teatavad prillid inimese nime. Tõsi, tuvastamine võtab sekundikese aega, seega päris

ideaalne lahendus rahvasummast sõprade leidmiseks veel ei ole.

Prillid pakuvad ka hulka teisi pisemaid abistajaid. Näiteks värvimääraja teatab värvi, mida kõige enam vaateväljas näha on. Öeldavat värvi mõjutavad päris palju aga valgustingimused, kuna ka kõige valgum särk paistab punane siis, kui loojuv päike aknast sisse särab. Õnneks hakkas just sügis ja seda häda ei ole karta, aga kindlama tulemuse saab tõenäoliselt sellegipoolest eraldi spetsiaalse värvimäärajaga. Valgustundlikkuse detektor on aga suureks abiks, eriti võõras kohas viibides. Üksi olles pole mõtet ju lampe põletada, aga lülitid lampide kustutamiseks on pagan teab kuhu peidetud. Nii leiangi end sageli klõpsimas kõiki hotellitua seinal olevaid nuppe, et valgus kaoks. Ei tea ju, kui hästi vastasmaja akendest mind ka näha on. Vastupidise näitena ei oska prillid jällegi teksti lugeda, kui ümbruskonnas on liiga pime, seega läheb aeg-ajalt ka valgust vaja.

Ehkki sularahaga on minul isiklikult aina vähem toimetamist, oskavad prillid ka erinevaid valuutasid tuvastada. Näitad prillile kupüüri ja tead kohe, mis vääringus kupüüri tegemist.

Prillidel on ka asjade leidmise funktsioon. Nimelt pakuvad prillid eelmääratud nimekirja objektidest, mille valimise järel otsivad prillid vaateväljast just seda objekti ning hakkavad seda märgates piiksuma. Näiteks ütled prillidele, et otsid tooli. Kui mõni tool nähtavale ilmub, saad sellest piiksuga teada. Nii võib otsida veel näiteks võtmeid, arvutit, klaasi, lauda, ust, aga miks mitte ka koera või kassi või isegi autot. Kui tahad aga üldisemalt teada, mis ümberringi toimub, võivad prillid ette lugeda ka kõik objektid, mis vaateväljas paistavad.

Kui sellest aga ei piisa, leidub prillides ka pildi kirjeldamise funktsioon. See funktsioon teeb taas sinu ees olevast foto

ning interneti teel hangitakse tehisintellektilt sellele ühelauseline kirjeldus. Need on kahjuks endiselt üsnagi üldsõnalised ja palju infot ei anna. „Elutuba toolide ja lauaga” või „lehes puud päikselisel päeval” on asjad, mille inimene üldiselt helide ja teadmiste põhjal isegi välja mõtleb. Aga näiteks testimisel avastatud maja ees kõnniteel vedelevat tõukeratast poleks ma ise välja mõelnud. Tehisintellekt tuvastas sigaduse aga kohe. Pildi kirjeldamine võtab kahjuks aga taas aega, umbes 15 sekundit ja see muudab selle lahenduse abil orienteerumise ehk mõnevõrra ajakulukaks.

On siis need prillid nii head? Jah ja ei. Mugavuse, lihtsuse ja turvalisuse seisukohast annavad need palju plusspunkte. Ei pea teksti leidmiseks enam telefoni käes hoidma ning tänaval kõndides seda väga teha ei tahakski. Ka videokõnet on nii lihtsam teha. Funktsioonide valik on lai ja need töötavad väga hästi ja täpselt, teksti loetakse ette isegi eesti keeles. Miinuste osakonnas on aga fakt, et paljude funktsioonide kasutamiseks on prillidel tarvis WiFi-ühendust, seega kodust või kontorist välja minnes tuleb ühendus näiteks telefoniga tekitada, mis viimase akut tublisti kulutab. Lisaks on telefonis olev protsessor mõnevõrra võimsam ja toimetab pilte ja teksti analüüsida tsipa kiiremini kui prillid.

Prillid aga arenevad pidevalt edasi. Envisionil on plaanis läbi tarkvarauuenduste lisada neile nii navigatsiooniäpp kui ka muid võimalusi, millest firma veel vaikida soovib. Tegemist on kiiresti areneva valdkonnaga ja kantavate kaamerate maailmal tasub pilku peal hoida, kuna nägemispuudega inimestele kasulikud funktsioonid on juba kohal ja arenevad kiiresti.

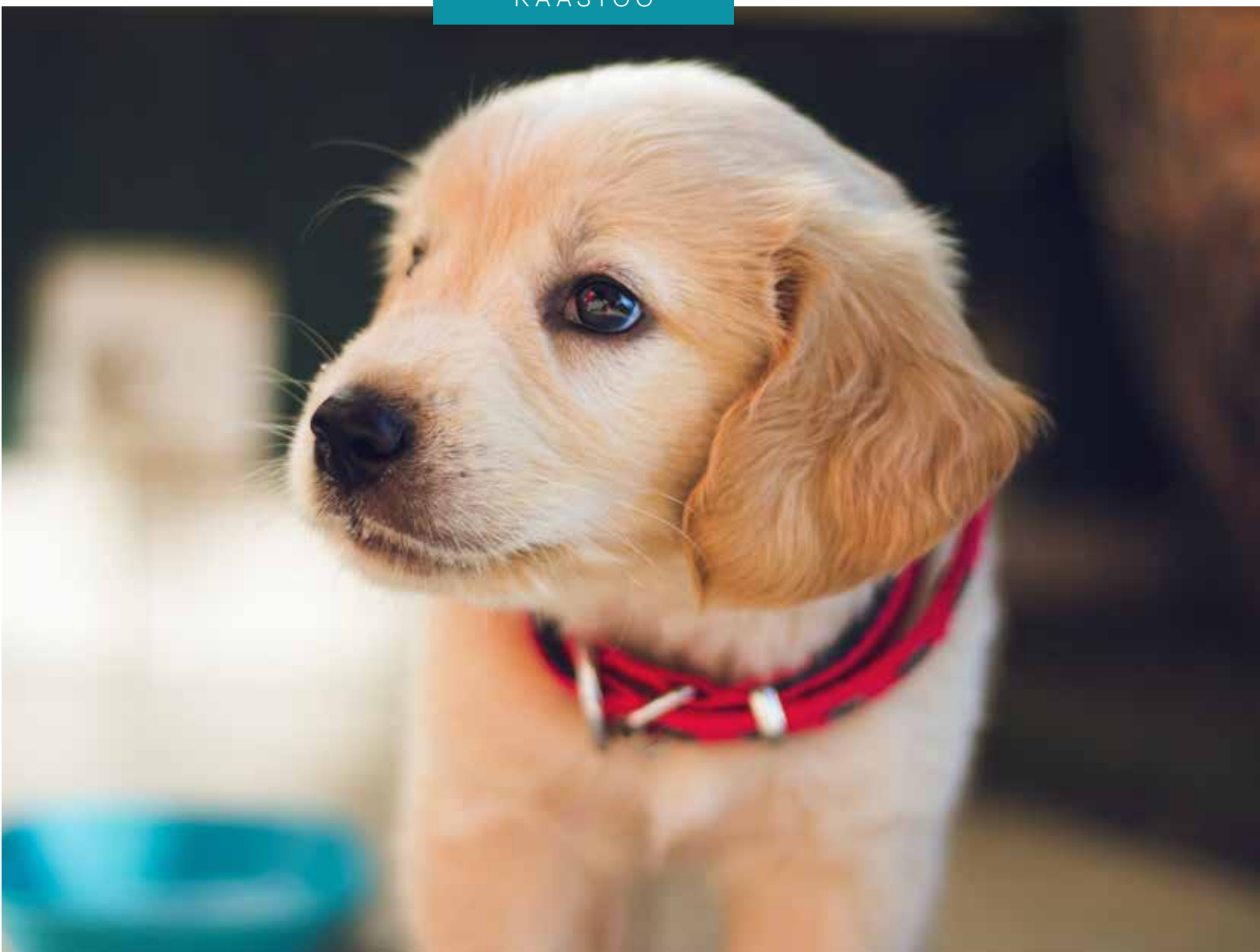

Foto: Unsplash.com

Juhtkoeraks ei saa üleöö

Autor: Kaili Mikk

Eestis on kaks juhtkoeri koolitavat organisatsiooni. Üks asub Tartus, teine Tallinnas. Mõlemal koolitusorganisatsioonil on ka olemas oma aretusliin, kust valitakse välja juhtkoeraks sobivaid kutsikaid. Vahel leitakse ka teistest aretustest kutsikaid, kellest saab ühel päeval juhtkoer. Kutsikas on kutsikas nagu ikka, ka see, kellest tulevikus saab juhtkoer – ta mängib, magab ja sööb, pissib tупpa, kisub õdesid-vendi kõrvust ja närib susse.

Kui koeralapsel jõuab kätte aeg oma ema juurest ära kolida, antakse tulevane juhtkoer kasvuperre. Kasvuperes elab kutsikas seni, kuni temast on saanud asjalik täiskasvanud koer. Kasvuperes õpetatakse kutsikale head käitumist, nagu igale teisele koeralapsele igas koeraomanikuks hakkavas peres. Kutsikas, kes kunagi juhtkoeraks hakkab, ei pea õppima titest peale juhtkoeraks olemist. Esialgu peab ta õppima istuma, kõrval kõndima, kohta hoidma. Kasvupere

võimaldab vajadusel juhtkoerahakatisel kutsikakoolis käimist. Kasvupere juurest lahkub tulevane juhtkoer umbes poolteise aasta vanuselt hästikasvatatud tavalise koerana ning läheb seejärel nii-öelda pärischooli juhtkoera treeneri kätte.

Nüüd on käes põhjalikum õppimise aeg. Koos treeneriga õpitakse selgeks, kuidas hoida üht kindlat suunda. Treener juhendab juhtkoeraõpilast otsima käsu peale mitmesuguseid objekte, näiteks sebrat, pinki, ust või treppi. Õpetatud koerajuhil käe all saab koer selgeks ka suundade nimetused: vasak, parem, otse, tagasi. Juhtkoer peab hoidma üht kindlat suunda ja alles vastavat käsklust saades tuleb tal pöörduda sinnapoole, kuhu tal pöörata nõuti. Aga mitte niisama pöörduda, vaid nõnda, nagu käsklus ütleb. Näiteks: „otsi tee paremal“. Või „otsi pink vasakul“. Või „otsi uks vasakul“. Ja nii edasi.

Saanud käsu otsida tee paremal, on juhtkoera ülesandeks leida esimene teeots, mis pöörabki nõutud suunale. Sellele astudes algab kõndijate jaoks uus otsetee. Koera jaoks ei ole käsklus „otsi paremal tee“ märguandeks selle kohta, et tal tuleks nüüd kõik ettejuhtuvad paremale suunduvad teeotsad oma peremehele kätte juhatada. Ei, koer tegi vajaliku pöörde koos peremehega korra juba ära ja jätkab nüüd otsesuuna hoidmist, kuniks peremehel-naisel tekib nõu järgmine valik teha ning sellest koerale teada anda.

Kui kaua juhtkoera välja õpetatakse?

Juhtkoera väljaõpetamine kestab reeglina 6–10 kuud, oleneb koerast. Koerad, nagu inimeselapsedki, on kõik omanäolised, täiskasvanuks saamise kiiruski on igapähele omasugune. Mõni kutsikas on juba aastaselt nii täiskasvanud, et tema treeningperiood võiks juba alata, teine koer veel kolmeseltki kutsikameelne. Nii sõltubki treeneri käe all õppimise

aeg natuke ka koera temperamendist. Mõnikord piisab poolest aastast aktiivsest õppeajast ja koer on valmis oma pimedat peremeest-naist saatma. Teine koer vajab mõne kuu jagu pikemat õpiperioodi.

Kui treener on juhtkoerale põhitõed selgeks õpetanud, tuleb aeg kooskäimist õppima hakata ka oma tulevase peremehe-naisega, kes ei näe. Algab kokkuõppe periood. Nüüd hakkavad pime inimene ja tema tulevane juhtkoer koosolemist ja üheskoos kõndimist harjutama. Selleks, et üksteist enne lõplikku kokkukolimist tundma õppida, ongi vaja läbida kokkuõppe aeg ja seda juhtkoera treeninud treeneri valvsa pilgu all. Treener tunneb ja teab koera, keda igapäevaselt treenis ja õpetas ning oskab ka pimedal inimesel oma uut koera paremini tundma õppida aidata. Kokkuõpe on väga olulise tähtsusega periood juhtkoera ja pimedal inimese kooselu alustamisel. See sisaldab pikki-pikki ning võimalikult mitmekesiseid jalutuskäike.

Algaja juhtkoer on esialgu üsna kohmetu ja kohmakas. Selleks, et tandem – juhtkoer ja kasutaja – ühtseks saaks, läheb aega. Mõnel puhul aasta, mõnel paar. Vahel harva veidi vähem, teinekord ka pisut rohkem. Tuleb ka ette, et juhtkoera ja kasutaja vahel tekib vaidlusi, teinekord pannakse üksteise närve korralikult proovile. Ent mis peamine: koerast ja inimesest saavad lahutamatud sõbrad. Mida aeg edasi, seda ümaramaks on mõlema ego nurgad kulunud, seda enam taibatakse teineteise olemist, mõistetakse vastastikuseid vihjeid sõnadetagi.

Seega on juhtkoeraga koos elamine tegelikult igikestev õpe, nii koerale kui kasutajale. Koos avastatakse maailma ning leitakse keerulistes olukordades väljapääs. Aja jooksul õpib töötav juhtkoer lisaks treenerilt õpitule ise igasugu tarkusi juurde. Üks juhtkoer õppis oma perenaist mööda viima mahaloobitud suitsukonidest, teine kandis koonu sees

tuppa perenaise huulepulga, mille too oli koos võtmetega taskust kogemata välja tõmmanud. Igal juhtkoera kasutajal on varuks kümneid ja kümneid lugusid, mis kirjeldavad koera taiplikkust ja nutikust.

Side juhtkoera ja tema kasutaja vahel on sügav ja eriline

Juhtkoer on juhtkoer, ta on abiline, kuid kõige olulisem juhtkoera puhul on ikkagi see, et ta on sõber, kaaslane ja kõige lemmikum lemmik. Juhtkoera roll töökoerana on vaid väike osa tema olemisest. Juhtkoerast saab pimeda inimese jaoks tema teine pool, osa inimesest. Seda sõprust ja armastust, mis tekib ja kasvab ajas koera ja kasutaja vahel, oskavad mõista vaid need, kellel on juhtkoer.

On hindamatu kogemus, kui koer ja kasutaja eksivad nõnda oma teel ära, et väljapääsu justkui polegi. Ja kui need kaks, koer ja inimene, lõpuks koos ühiselt pingutavad ja teineteist toetades sellest jamast välja ronivad – seda tunnet polegi võimalik kirjeldada... Koer annab inimesele, kes ei näe, juurde enesekindlust ja julgust. Isegi äraeksimisel on üheskoos eksinud olla palju julgem ja lõbusam.

Niisiis, kui märkate kusagil liikumas juhtkoera koos oma peremehe-naisega, siis teadke: see on palju enamat, kui juhtkoeraga kõndiv pime. See on sõprus, ustavus ja tingimusteta armastus.

Juhtkoerad mänguhoos

Lühiuudiseid meilt ja mujalt

Mis toimub Euroopas?

Euroopa Pimedate Liit võttis seisukoha isejuhtivate sõidukite osas

Isejuhtiv ja ühendatud transport on üsna kindlasti osa lähitulevikust. Need lahendused toovad kasu kõigile, sealhulgas nägemispuudega inimestele. Kuid uute lahendustega kaasnevad ka riskid, mis puudutavad eriti nägemispuudega inimesi. Isejuhtivate sõidukite väljatöötamine peaks toimuma nii, et uutest lahendustest saadav kasu kaalub üle pimedatele ja vaegnägijatele tekkivad riskid.

Sellest mõttest lähtuvalt avaldas Euroopa Pimedate Liit oma seisukohavõtu isejuhtivate sõidukite osas, sõnastades üldised mõtted autonoomsete sõidukite välja töötamise kohta. Laiemas mõttes peaksid sõidukid olema ligipääsetavad, aga ka turvalised, osates näiteks ära tunda nägemispuudega jalakäijat, andes liikumisest heliga märku või pakkudes kõrge kontrastsusega ja hästi nähtavat visuaalset tagasisidet.

Foto: Pixabay.com

Euroopa Liit tuli välja puuetega inimeste tööhõive paketiga

Uus puuetega inimeste tööhõive pakett avalikustati 20. septembril konverentsi „Puuetega inimeste tööturule integreerimine“ raames. See on üks seitsmest algatusest, mis on välja kuulutatud puuetega inimeste õiguste strateegias 2021–2030. Pakett pöörab tähelepanu järgmisele kuuele valdkonnale.

1. Tööhõive- ja kaasavate teenuste tugevdamine, mille käigus luuakse Euroopa Liidu liikmesriikidele juhised

tööhõiveteenuste kättesaadavuse ja kaasamise parandamiseks.

2. Värbamise edendamine positiivse tegevuse ja stereotüüpide vastu võitlemise kaudu. Selleks luuakse positiivsete tegevuste kataloog, et hõlbustada puuetega inimeste palkamist ning kaasata töandjaid.

3. Mõistlike abinõude tagamine töökohal, koostades juhised töandjatele.

4. Ennetustöö krooniliste haigustega seotud puuete kohta, millega seoses antakse Euroopa Tööohutuse ja Töötervishoiu Agentuuri poolt välja juhend, mis aitab puude tekkimise riski vähendada.

5. Kutsealase rehabilitatsiooni kindlustamine haigestumise või õnnetusjuhtumi korral.

6. Kvaliteetsete töökohtade loomine ning avatud tööturule suundumise võimaluste uurimine läbi uuringu puuetega inimeste tööhõive parandamise kohta alternatiivsete tööhõivemudelite kaudu, sealhulgas soovitusel õiglaste töötingimuste ja karjäärivõimaluste kohta alternatiivsetes töövormides.

Mis toimub Eestis?

Eestlased on pimelauatennise võistlustel edukad

6.-9. oktoobril võistlesid Saksamaal 12 Euroopa parimat nais- ja meespimelauatennisisti. Eestit esindanud sportlastel läks turniiril väga hästi, Tiia Innos saavutas naiste seas 2. koha ning Ališer Hožanijazov meeste arvestuses 6. koha.

Tiia Innos on hetkel Eestis ainuke tipptasemel mängiv naispimelauatennisist.

„Peale minu on veel kaks meest, kes mängivad tipptasemel. Eesti parim meespimelauatennisist on hetkel maailmas kuue parima seas. Robert Lätt mängib samuti ja on maailmas esi kolmekümnes,“ rääkis Tiia, kes on ise pimelauatennist mänginud praeguseks 11 aastat. Tipptasemel võistlustel käimist alustas Tiia 2019. aastal.

Tiia Innos võidukarikaga

Kirjeldustõlge presidendipaarist

Kirjeldustõlke autorid: Katriin Reinsoo, Mirja Räpp

Foto on tehtud vabariigi
aastapäeval 24.02.2022

Püstise foto keskel seisavad Eesti vabariigi president Alar Karis ning temast vasakul presidendi abikaasa Sirje Karis. Nende taga püstisel lipuvardal on vabariigi presidendi lipp ehk vapiga Eesti lipp. Kummalgi pool lippu seisab käsundusohvitser. Inimesed on foto alumisel poolel. Taustal on helesinine sein, millel stiliseeritud suured helesinistes ja hallides toonides rukkilillekujutised.

Härra Alar Karis (64) on suhteliselt pikka kasvu tugeva kehaehitusega mees. Väga lühikeste, hallinevate juustega, pealaelt veidi kiilanev. Tal on kõrge laubaga lai nägu, lõuajoont katab lühike hall habe. Kannab kitsa musta kandilise raamiga prille. Seljas must frakk, mille all valge vest ja särk ning kaelas valge kikilips. Jalas mustad lakkkingad. Õlgadelt langeb rinnale umbes 7 cm laiune kullast ametikett, mille otsas ripub riigivapi kujutis. Fraki parempoolsel hõlmal on umbes 9 cm läbimõõduga kullast kaheksaharuline riigivapitäht.

Presidendi abikaasa Sirje Karis (66) on abikaasast poole pea jagu lühem ja keskmise kehaehitusega. Tal on tumepruun poisipea, juukselahn paremal pool. Soeng on pealaelt kohevam suunaga taha, ilma tukata. Naise ümaras, kitsaste

huultega näos on näha kortsukesti silmanurkades. Huuled on jumestatud tumepunasega, silmad pruunikates toonides. Presidendiproua kannab violetset maani ulatuvat kostüümi. Pikakäiseline ümara kinnise kaelusega tuunika on alumisest servast asümmeetriline. Vasakpoolne külg puusajoone kõrgusel, parempoolne pikeneb diagonaalselt maani. Pluusi alt paistab peaaegu maani ulatuv seelik, mis langeb sirgelt pehmetesse voltidesse. Proua kannab hõbeehtekomplekti. Rinnaehe koosneb erinevatest kujunditest, mis moodustavad justkui nurgelise taimelähe. Ehe ulatub parempoolselt õlast diagonaalselt rinnani. Kõrvarõngad koosnevad samalaadsetest väiksematest kujunditest.

Presidendipaar seisab laial valgel vaibal. Käed vabalt kõrval. Metallist lipuvarras nende taga keskel on inimestest kaks korda pikem. Selle küljes on vabalt langev suur vabariigi presidendi lipp, mille keskel Eesti vapp. Lipuvarras tipneb kolmnurkse osaga, millesse on lõigatud kolm vapilõvi. Tumehallil põrandal lipuga samal joonel seisavad kaks käsundusohvitseri kaitsevaelase pidulikus õhtuvormis, teenetemärgid rinnas ja ümber vasakpoolse õla metalsete otstega põimnöör ehk akselbant. Mehed seisavad valvel, käed sirgelt külgedel.

presindedipaar

EPLi liikmesühingud

MTÜ Eesti Nägemispuuetega Laste Vanemate Liit

Raua 1, 10124 Tallinn
Tel: 5346 6135
E-post: enlvl.liit@mail.ee
www.enlvl.ee

MTÜ Eesti Pimemassööride Ühing

Tondi 8a, 11313 Tallinn
Tel: 5561 6818
E-post: info@pimemassoorid.ee
www.pimemassoorid.ee

MTÜ Ida-Eesti Pimedate Ühing

Jõesuu 27, 20609 Narva
Tel: 359 4542, 5836 2831
E-post: idapim8@mail.com

MTÜ Guide Running Estonia

Tel: 5558 9758
E-post: guiderunningestonia@gmail.com

SA Juht- ja Abikoerte Kool

Taara pst 12-1, 51005 Tartu
Tel: 529 9193
E-post: mati@juhtkoer.ee
www.juhtkoer.ee

MTÜ Jumalalaegas

Tamme 3, 75201 Aruküla, Harjumaa
Tel: 5383 8129
E-post: laegas@laegas.ee
www.silmalaegas.ee
Skype: jumalalaegas

MTÜ Järvamaa Pimedate Ühing

Lai 33, 72720 Paide
Tel 5341 0184
E-post: jarvakoda@gmail.com

MTÜ Lõuna-Eesti Pimedate Ühing

Ringtee 1, 51013 Tartu
Tel: 5380 1390
E-post: lepymty@gmail.com
www.lepy.ee

MTÜ Läänemaa Nägemisvaegurite Ühing

Kastani 7, 90508 Haapsalu
Tel: 5850 3765
E-post: lnyhing@gmail.com

MTÜ Lääne-Viru Pimedate Ühing

Lille 8, 44311 Rakvere

MTÜ Nägemispuudega Inimeste Rehabilitaerimiskeskus

Tondi 8a, 11313 Tallinn
Tel: 512 4022
E-post: info@nirkkeskus.ee
www.nirkkeskus.ee

MTÜ Nägemispuuetega Inimeste Kohtla-Järve Ühing

Tel: 332 2577, 5386 3818
E-post: natalja.smirnova2009@gmail.com

MTÜ Pimedate Infoühing Helikiri

Jüri 54, 65604 Võru

MTÜ Põhja-Eesti Pimedate Ühing

Tondi 8a, 11313 Tallinn
Tel: 674 8945, 557 5310
E-post: ppy@ppy.ee
www.ppy.ee

MTÜ Pärnu Pimedate Ühing

Riia mnt 15, 80019 Pärnu
Tel: 443 3664
E-post: parnupimedad@gmail.com

MTÜ Saaremaa Pimedate Ühing

Pikk 39, 93812 Kuressaare
Tel: 5693 7084
E-post: anneus18@hotmail.ee

MTÜ Viljandimaa Pimedate Ühing

Posti 20, 71004 Viljandi
Tel: 5665 5688
E-post: arvus@hotmail.ee
Skype: arvusarv